

Raport końcowy z badań

**Monitorowanie skali problemów uzależnień i przemocy
w środowisku lokalnym – przeprowadzenie diagnozy**

Gmina Cieszyn – 2015

Spis treści

Wprowadzenie	3
Założenia metodologiczne i realizacja projektu badawczego	4
Analiza danych zastanych – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Cieszyn	5
Charakterystyka respondentów	12
Zagrożenia – problemy z alkoholem	17
Zagrożenia – narkotyki i inne substancje psychoaktywne	28
Zagrożenia – stres, przemoc	34
Zagrożenia społeczne w Cieszynie	47
Podsumowanie i konieczne kierunki działań	50
Informacje o wykonawcy zleconych badań	53

Wprowadzenie

Cel badań

Celem niniejszych badań była diagnoza problemów uzależnień i zjawiska przemocy oraz innych zagrożeń społecznych w obrębie gminy Cieszyn wraz ze sformułowaniem wniosków i rekomendacji. Badania realizowane zostały w latach 2014-2015 przez Uniwersytet Śląski w Katowicach we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej – zamawiającym.

Zakres merytoryczny badań:

- wiedza na temat alkoholu, działania i jego skutków, stanów po upojeniu
- wiek inicjacji picia alkoholu u dzieci i dorosłych
- częstotliwość spożywania i preferencje rodzaju trunków
- opinia na temat przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu nieletnim
- dostępność, spożywanie i legalizacja narkotyków
- przemoc i zachowania agresywne
- radzenie sobie ze stresem i gniewem
- stosowanie kar
- zachowania w sytuacji bycia świadkiem przemocy, wykroczeń, naruszania norm społecznych
- zagrożenia społeczne i miejsca niebezpieczne w Cieszynie

Wyniki badań

Niniejsze opracowanie stanowi podsumowanie i zestawienie najważniejszych wyników uzyskanych w toku badań i dokonanych analiz. Wszystkie jego elementy stanowią diagnozę aktualnego stanu zagrożeń społecznych w opinii mieszkańców Cieszyna. Szczegółowe zestawienie odpowiedzi zostało załączone do niniejszego dokumentu w formie raportu statystycznego w wersji elektronicznej.

Założenia metodologiczne i realizacja projektu badawczego

Na proces badawczy składały się następujące etapy realizacji projektu:

1. Opracowanie metod i narzędzi badawczych,
2. Opracowanie doboru próby, realizacja terenowej fazy badania,
3. Digitalizacja pozyskanego materiału empirycznego,
4. Opracowanie raportu statystycznego,
5. Opracowanie raportu końcowego.

Procedura badawcza:

Przyjęto procedurę badań ilościowych właściwą dla badań opinii publicznej o charakterze diagnostycznym. Zastosowane metody to – sondaż diagnostyczny a techniką zastosowaną była ankieta. Informacje na temat założonego zakresu badawczego uzyskano dzięki zastosowaniu narzędzi badawczych przygotowanych przez Wykonawcę.

Narzędzia zostały opracowane odrębnie dla każdej z badanych grup:

- kwestionariusz i bajka projekcyjna dla uczniów klas I-III SP,
- kwestionariusz dla uczniów klas IV-VI SP,
- kwestionariusz dla uczniów klas gimnazjalnych,
- kwestionariusz dla dorosłych mieszkańców Cieszyna oraz profesjonalnie pomagających specjalistów.

Zagadnienia stanowiące ich treść zostały skonstruowane w oparciu o wytyczne określone przez Zamawiającego oraz przedstawicieli oświaty. Zawierają one przede wszystkim informacje odnoszące się do tematu badania, jak i pytania metryczne. Wszystkie narzędzia zostały zatwierdzone przez Zamawiającego na etapie konsultacji projektowych. Ponadto, dla celów diagnozy sytuacji obecnej i przeszłej zastosowano metodę analizy danych zastanych – przygotowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej - Zamawiającego.

Analiza danych zastanych – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Cieszyn¹

Problemy uzależnień – alkohol i narkotyki

Poniżej zostały zaprezentowane dane dotyczące skali występowania problemów alkoholowych w gminie Cieszyn, główne szkody związane z tymi zjawiskami, a także działania podejmowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Cieszynie, Gminną Komisję ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i organizacje pozarządowe w ramach *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Cieszyna*.

Tabela 1. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych - obliczenia dla gminy Cieszyn na podstawie danych szacunkowych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

	Polska	Miasto liczące 10 tys. mieszkańców	Gmina Cieszyn na rok 2014	Gmina Cieszyn na rok 2015
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 800 tys. osób	ok. 2 tys. osób	ok. 670 osób	ok. 670 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 1,5 mln osób	ok. 4 tys. osób	ok. 1345 osób	ok. 1335 osób
Dzieci wychowujący się w rodzinie alkoholików	ok. 1,5 mln osób	ok. 4 tys. osób	ok. 1345 osób	ok. 1335 osób
Osoby pijące szkodliwie	ok. 2 - 2,5 mln osób	5 tys. - 7 tys. osób	ok. 1680 – 2350 osób	ok. 1670 - 2340 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	ok. 2 mln osób (dorosłych i dzieci)	ok. 5,3 tys. osób	ok. 1780 osób	ok. 1770 osób

Obliczeń dla Gminy Cieszyn dokonano przyjmując liczbę mieszkańców zameldowanych na pobyt stały, według stanu na dzień 31.12.2014 r. - 33.396 osób.

¹ *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Cieszyna na rok 2016 – MOPS Cieszyn, Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Cieszyna na rok 2015 – MOPS Cieszyn, Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Cieszynie na lata 2014-2016, Sprawozdanie za rok 2014 z realizacji Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Cieszynie na lata 2014-2016.*

Analiza danych zastanych – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Cieszyn

Szkody wywołane przez alkohol:

Konsekwencje nadużywania alkoholu dotyczą nie tylko bezpośrednio osób pijących szkodliwie, ryzykownie i ich rodzin, ale także mają wpływ na całą populację, niosąc za sobą różnego rodzaju doraźne szkody związane z zażywaniem alkoholu, takie jak: wypadki samochodowe (w tym śmiertelne), konflikt z prawem, zachowania agresywne, przemoc, większe ryzyko stania się ofiarą przestępstwa, konflikt z rówieśnikami i w rodzinie, problemy z nauką, czy sięganie po inne środki psychoaktywne.

1. Z zebranych danych wynika, iż istnieje zależność pomiędzy alkoholem a wypadkami drogowymi. W roku 2014 Komenda Powiatowa Policji w Cieszynie ujawniła 427 osób kierujących pod wpływem alkoholu na terenie powiatu cieszyńskiego. Nietrzeźwi uczestnicy ruchu drogowego spowodowali 42 kolizje, 15 wypadków, w których zginęła jedna osoba, a 16 zostało rannych.

Tabela 2. Zdarzenia drogowe i ich skutki

Zdarzenia drogowe i ich skutki - sprawca po spożyciu alkoholu				
	Wypadki	Zabici	Ranni	Kolizje
2013	18	1	20	38
2014	15	1	16	42
2015 (I półrocze)	6	3	8	15

Źródło: Opracowanie MOPS na podstawie danych: Wydziału Ruchu Drogowego Komendy Powiatowej Policji w Cieszynie

Tabela 3. Osoby w stanie nietrzeźwości

Osoby znajdujące się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, prowadzące pojazdy mechaniczne art. 178 a § 1 Kodeksu Karnego		
	ujawnieni przez Policjantów Ruchu Drogowego	Ujawnieni przez innych policjantów
2013	174	189
2014	186	241

Źródło: Opracowanie MOPS w Cieszynie na podstawie danych: Wydziału Ruchu Drogowego Komendy Powiatowej Policji w Cieszynie

2. Dane dotyczące liczby mieszkańców Cieszyna doprowadzanych do Ośrodka Przeciwdziałania Problemom Alkoholowym w Bielsku - Białej w roku 2014 wykazują niewielki spadek osób nietrzeźwych doprowadzonych do Ośrodka (2012 rok - 167 osób, 2013 rok - 280 osób, 2014 rok - 257 osób). Natomiast liczba osób nieletnich doprowadzanych do OPPA jest

Analiza danych zastanych – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Cieszyn

---

relatywnie niska. Na przestrzeni ostatnich trzech lat do Ośrodka doprowadzono 4 osoby nieletnie, w tym wszystkie w roku 2013.

3. Szkody wynikające z nadmiernego spożywania alkoholu na terenie miasta Cieszyna przedstawiają również statystyki Straży Miejskiej, z których wynika, iż w latach 2012 - 2014 zmniejszył się odsetek interwencji podejmowanych przez Straż Miejską, związanych z: nieobyczajnymi wybrykami (2012 rok - 273, 2013 rok - 223, 2014 rok - 351); spożywaniem alkoholu w miejscach niedozwolonych (2012 rok - 349, 2013 rok - 293, 2014 rok - 268) oraz zatrzymaniami nieletnich pod wpływem alkoholu (2012 rok - 23, 2013 rok - 16, 2014 rok - 9). Optymistyczny jest fakt, iż w roku 2014 zmalała liczba w/w interwencji, ponieważ we wcześniejszych latach zauważalny był ich systematyczny wzrost. Sytuacja ta, może potwierdzać efektywność działań profilaktyczno - edukacyjnych oraz informacyjnych realizowanych na terenie gminy Cieszyn. Zatem zasadne wydaje się kontynuowanie podobnych działań w przyszłości.

4. Z danych Komendy Powiatowej Policji w Cieszynie wynika, iż w latach 2012 - 2013 zatrzymano w pomieszczeniach KPP w Cieszynie do wytrzeźwienia odpowiednio: 260 osób, 115 osób, w roku 2014 nie odnotowano żadnych zatrzymań ze względu na likwidację Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych; do miejsca zamieszkania doprowadzono odpowiednio: 150 osób, 127 osób, 33 osoby. Z kolei Straż Miejska doprowadziła do miejsca zamieszkania odpowiednio: 34 osoby, 29 osób, 27 osób. Informacje KPP dotyczące interwencji związanych ze spożyciem alkoholu wskazują, iż w roku 2014 spadła liczba nietrzeźwych osób nieletnich odwiezionych do miejsca zamieszkania (2011 rok - 36, 2012 rok - 40 osób, 2013 rok - 48 osób, 2014 rok - 33 osoby), podczas gdy we wcześniejszych latach zauważalny był ich systematyczny wzrost.

5. Na przestrzeni ostatnich 3 lat zmniejszyła się liczba osób mających problem alkoholowy, zgłaszanych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Cieszynie (2012 rok - 81 zgłoszonych, 2013 rok - 70 osób zgłoszonych, 2014 rok - 62 osoby zgłoszone). Dodatkowo, corocznie w ramach punktu konsultacyjno- informacyjnego działającego w MOPS przyjmowanych jest ok. 100 osób, które mają problem ze środkami psychoaktywnymi.

6. Z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie wynika, iż pomoc finansową z MOPS z tytułu uzależnienia otrzymuje coraz mniej rodzin, w 2012 roku - 73 rodziny (11%

Analiza danych zastanych – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Cieszyn

---

rodzin, którym udzielono pomocy), w 2013 roku - 68 rodzin (10% rodzin, którym udzielono pomocy), w 2014 roku - 59 rodzin (10% rodzin, którym udzielono pomocy).

7. Z pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych, współuzależnionych i z syndromem DDA realizowanej w ramach poprzednich edycji GPPiRPA oraz PN, odbywającej się w zakładzie opieki zdrowotnej, skorzystało: w 2012 roku - 56 osób, w 2013 roku - 74 osoby, w 2014 - 46 osób. Pomoc ta, stanowi uzupełnienie świadczeń podstawowych w placówce leczenia odwykowego.

8. Jednym ze zjawisk ściśle skorelowanych z alkoholem jest przemoc. Potwierdzają to dane Komendy Głównej Policji, które wskazują, iż na przestrzeni lat 2012 - 2014 wyraźnie wzrosła liczba podejrzanych sprawców przemocy pod wpływem alkoholu (2012 rok - ok. 31 tys., 2013 rok - ok. 38 tys., 2014 rok - ok. 50 tys.)². Członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych także na przestrzeni tych lat częściej kontaktowali się z osobami dotkniętymi przemocą (2012 rok - 51 osób, 2013 rok - 59 osób, 2014 rok - 64 osoby).

Ponadto, z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie wynika, iż pomoc finansową z MOPS z tytułu przemocy w rodzinie, otrzymuje coraz więcej rodzin (2012 rok - 10 rodzin, 2013 rok - 17 rodzin, 2014 rok - 22 rodziny), co stanowiło 1% - 4% rodzin, którym udzielono pomocy.

Szkody wywołane przez narkotyki:

1. W roku 2014 Powiatowa Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna w Cieszynie odnotowała liczbę 17 osób zatrutych środkami psychoaktywnymi (w tym 12 osób zatrutych dopalaczami, 5 osób zatrutych innymi substancjami psychoaktywnymi). W pierwszym półroczu 2015 roku odnotowano ok. 35% wzrost podobnych przypadków (ok. 80% wzrost przypadków zatruc dopalaczami: 22 osoby oraz 1 osoba zatruta innymi substancjami psychoaktywnymi). Z danych wynika, iż oprócz dopalaczy, sięgano po inne środki psychoaktywne, takie jak: alkohol, leki psychotropowe, marihuana, leki dysleptyczne, amfetamina, metaamfetamina. Zdecydowaną większość osób zatrutych środkami psychoaktywnymi stanowią mężczyźni w przedziale wiekowym od 15 do 53 lat, z czego znaczną część stanowią młodzi ludzie w

---

² Dane statystyczne Komendy Głównej Policji: „Przemoc w rodzinie” lata 2012 – 2014, www.policja.pl

Analiza danych zastanych – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Cieszyn

wieku od 15 do 20 lat. Średnia wieku osób zatrutych środkami psychoaktywnymi wynosi 27 lat. Zasadne więc, wydaje się zwrócenie szczególnej uwagi na profilaktyczne działania informacyjno - edukacyjne dotyczące środków psychoaktywnych, a w szczególności dopalaczy.

Tabela 4. Informacje dotyczące osób zatrutych środkami psychoaktywnymi.

	Zatrucia środkami psychoaktywnymi			
	dopalacze	inne środki psychoaktywne	kobiety	mężczyźni
rok 2014	12	5	4	13
rok 2015 (I półrocze)	22	1	4	19

Źródło: Opracowanie MOPS na podstawie danych: Państwowego Powiatowego Inspektoratu Sanitarnego w Cieszynie

2. W ciągu ostatnich trzech lat systematycznie wzrastała liczba osób korzystających z „Punktu do spraw Narkomanii” prowadzonego przez Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej „Być Razem”: (2012 rok - 63 osoby, 2013 rok - 97 osób, 2014 rok - 102 osoby). Działania edukacyjne, informacyjne zwiększają świadomość mieszkańców gminy Cieszyn, a kompleksowe wsparcie dla osób eksperymentujących z narkotykami oraz ich rodzin, pozwala na jak najszybsze zdiagnozowanie problemu i podjęcie pracy nad jego rozwiązaniem.

3. Pomoc społeczna udzielana z tytułu uzależnienia od narkotyków stanowi znikomy ułamek wszystkich przypadków wsparcia udzielanego mieszkańcom Cieszyna, jednak zauważalny jest minimalny wzrost: w 2012 roku - 0 rodzin, w 2013 roku - 3 rodziny, w 2014 roku - 4 rodziny (niecały 1 % rodzin, którym udzielono pomocy).

4. W ciągu ostatnich dwóch lat funkcjonariusze KPP w Cieszynie odnotowali spadek liczby wykrywanych przestępstw związanych z posiadaniem, udzielaniem i sprzedawaniem środków psychoaktywnych (2012 rok - 248 przestępstw narkotykowych - z czego 105 przypadków dotyczyło osób nieletnich, 2013 rok - 397 przestępstw narkotykowych - z czego 25 dotyczyło osób nieletnich, 2014 rok - 143, brak danych w odniesieniu do osób nieletnich).

Analiza danych zastanych – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Cieszyn

Przemoc w rodzinie oraz ochrona ofiar przemocy

Poniżej zaprezentowane zostały dane dotyczące skali występowania przemocy w rodzinie w gminie Cieszyn, a także działania podejmowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Cieszynie oraz Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a także organizacje pozarządowe i instytucje w ramach *Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Cieszynie na lata 2014-2016*.

W ramach *Gminnego Programu* realizowane są cele szczegółowe poprzez realizację założonych zadań – wybrane dane i aspekty działań zostały zaprezentowane w tabeli nr 5 poniżej.

Tabela 5. Realizacja wybranych zadań w 2014 r. w ramach *Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Cieszynie na lata 2014-2016*.

Wybrane zadania:	WYBRANE ZREALIZOWANE ZADANIA:
Zadanie: Kompleksowa pomoc dla ofiar przemocy	INTERWENCYJNE: - liczba interwencji – 245 osób objętych pomocą (w ramach „Niebieskich Kart” z 2014), 69 interwencji przeprowadzonych w środowiskach, - liczba postępowań z użyciem procedury „Niebieskie Karty”: - 155 czynne przypadki (z lat 2011 – 2014), - 75 przypadków wszczętych w 2014 roku, - 40 przypadków zamknięć „Niebieskich Kart” (dotyczy przypadków 2011 – 2014) - liczba udzielonych świadczeń (osobodni) w Powiatowym Ośrodku Wsparcia – 753 osobodni , - liczba osób, którym udzielono schronienia oraz pomocy specjalistycznej w POW, w tym liczba dzieci – 13 osób, w tym 6 dzieci , - liczba udzielonych porad i konsultacji w POW – 176 konsultacji prawnych, 126 konsultacji psychologicznych i 359 porad , - liczba osób, które skorzystały z telefonu zaufania – 259 WSPIERAJĄCE: - liczba osób korzystających z pomocy specjalistycznej w CPEiT „Kontakt” – 759 osób , - liczba udzielonych porad specjalistycznych w CPEiT „Kontakt” – 1754 porad (tym prawne, psychologiczne, socjalne, zawodowe, konsultacje), - liczba grup wsparcia – 2 .
Zadanie: Podejmowanie działań w sprawach dzieci, które są ofiarami i świadkami przemocy w rodzinie	INTERWENCYJNE: - liczba przeprowadzonych interwencji wraz z podaniem przyczyny podjęcia działań – 45 (37 w ramach procedury „Niebieskie Karty”, 8 w ramach Punktu Konsultacyjnego MOPS), - liczba osób, którym udzielono porad i konsultacji specjalistycznych – 66 osób , - liczba spraw skierowanych do Sądu Rejonowego – 6 przypadków, - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny – 5

Analiza danych zastanych – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Cieszyn

	<p>WSPIERAJĄCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba placówek realizujących programy psychoedukacyjne dla dzieci – 11 placówek, - realizacja wieloaspektowego, całorocznego programu pomocy psychologicznej i pedagogicznej, konsultacje i poradnictwo dla rodziców dzieci (CPEIT „Kontakt”), - poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne oraz terapia indywidualna i rodzinna (TPD) – 269 osób (dzieci i rodzice), - prowadzenie zajęć i programów całorocznych dla dzieci i młodzieży , w tym prowadzenie programu „Intymnie, blisko, bezpiecznie” w „Przytulisku” i ŚOW nr 2 – 64 osoby. <p>Zrealizowano 15 programów – warsztatów i zajęć skierowanych do dzieci i młodzieży z gminy Cieszyn.</p>
Zadanie: Ochrona osób starszych i niepełnosprawnych doznających przemocy ze strony swoich bliskich lub opiekunów	<p>INTERWENCYJNE:</p> <p>Liczba i rodzaj interwencji – 24 (w ramach procedury „Niebieskie Karty” i Punktu Konsultacyjnego MOPS),</p> <ul style="list-style-type: none"> - przekazywanie materiałów informacyjnych, ulotek, plakatów informacyjnych.
Zadanie: Wspieranie oferty leczenia odwykowego w zakresie realizacji programów skierowanych do osób doznających przemocy w rodzinie oraz stosujących przemoc	<p>KOREKCYJNO-EDUKACYJNE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba przypadków „Niebieskich Kart”, w których współwystępowało używanie alkoholu – 49, - liczba osób objętych działaniami GKRPA – 37 (w tym 2 ofiary), - liczba sprawców przemocy, nadużywających alkoholu, motywowanych do podjęcia terapii odwykowej - 35, - liczba sprawców przemocy, nadużywających alkoholu kierowanych na badanie w przedmiocie uzależnienia – 9, - liczba wniosków kierowanych przez GKRPA do Sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego, dotyczących sprawców przemocy – 0 <p>WSPIERAJĄCE:</p> <p>–zajęcie terapeutyczne skierowane dla pacjentów, głównie współuzależnionych i z syndromem DDA (program zawiera elementy pracy z osobami doświadczającymi przemocy) – 46 osób.</p>
Zadanie: Oddziaływania terapeutyczno – edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	<p>KOREKCYJNO-EDUKACYJNE:</p> <p>Liczba i rodzaj programów - 2 :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy – skierowano 29 osób, 8 osób podpisało deklarację udziału, z czego ukończyły 3 osoby, 2) Grupa dla rodziców z trudnościami wychowawczymi służąca edukacji w zakresie wychowywania bez przemocy – 11 osób.
Zadanie: Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego osobom doznającym przemocy w rodzinie	<p>WSPIERAJĄCE:</p> <p>Liczba osób, które były objęte pracą socjalną:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mieszkanki placówki całodobowej – 7 rodzin, 2) pozostające w środowisku – 21 rodzin. <ul style="list-style-type: none"> - liczba osób, które otrzymały mieszkanie socjalne – 0, - liczba osób, które wynajęły mieszkanie – 3.
Zadanie: Wczesne rozpoznawanie i reagowanie na sytuacje, w których istnieje zagrożenie wystąpienia przemocy	<p>INTERWENCYJNE:</p> <p>Liczba zgłoszonych przypadków zagrożenia przemocą w rodzinie – 97 (w tym 75 przypadków w ramach procedury „Niebieskie Karty”). Wobec każdego zgłoszenia (pisemne, ustne, telefoniczne, anonimowe) były podejmowane działania interwencyjne i pomocowe. Wszelkie podejmowane działania były realizowane w ramach interdyscyplinarnego systemu współpracy służb,</p>

Charakterystyka respondentów w gminie Cieszyn

Grupy badane:

- uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych w Cieszynie
  - dorośli mieszkańcy Cieszyna
  - profesjonalnie pomagający specjaliści pracujący na terenie instytucji/placówek w Cieszynie
- Omawiane dane znajdują się w poniższych zestawieniach.

Dorośli mieszkańcy Cieszyna

Liczba ludności Cieszyna wg danych GUS w 2013 r. wynosiła 35918 mieszkańców, w tym 19068 to kobiety³.

Grupa badana została wyłoniona w sposób celowy – ze względu na kategorię wiekową – wiek powyżej 18 roku życia, sposób dystrybuowania ankiet i realizacji badań został uzgodniony z Zamawiającym.

Wielkość minimalna próby n , przy $P=50\%$ - procentowy udział zjawiska w populacji generalnej, poziom ufności = 95% ($Z=1,96$), wielkości generalnej $N=35918$ oraz błędzie szacowania $e=4\%$, została wyznaczona za pomocą wzoru statystycznego i wyniosła: 590.

$$n = \frac{P(1-P)}{\frac{e^2}{Z^2} + \frac{P(1-P)}{N}}$$

Liczba osób badanych, których dane ze względu na komplementarność dopuszczono do analizy, to ostatecznie – 839 ($n=839$), co oznacza, że grupa badana jest zdecydowanie większa, co zmniejszyło błąd szacowania do wartości $e=3.34\%$, w dalszych analizach przyjęto na określenie wielkości badanej populacji oznaczenie „N”.

Poniżej zaprezentowane zostały podstawowe zmienne opisujące strukturę badanej grupy dorosłych mieszkańców Cieszyna: stan cywilny, wiek, wykształcenie, płeć.

³ <http://katowice.stat.gov.pl> – Statystyczne Vademecum Samorządowca – GUS Katowice, 2014

Charakterystyka respondentów w gminie Cieszyn

Kobiety w badaniach stanowiły licznější grupę od mężczyzn - 69% respondentów, podczas gdy mężczyźni stanowili 31% (z N=839). Zmienna - płeć - nie oddała w badaniu wartości istotnych różnic statystycznych dla poszczególnych wyników. Zdecydowana większość badanych, która udzieliła informacji na ten temat jest w związku małżeńskim 512 osób, 59 badanych stan cywilny to - panna/kawaler, 45 osób jest rozwiedzionych (N=618).

Tabela 6.

Struktura badanych mieszkańców Cieszyna wg płci

płeć	liczba	% z całości
kobiety	576	69%
mężczyźni	263	31%
Σ	N = 839	100%

Tabela 7.

Struktura badanych - stan cywilny mieszkańców Cieszyna wg płci

płeć	żonaty /mężatka	rozwiedziony /rozwiedziona	panna /kawaler	wdowiec /wdowa	N =618
kobiety	410	42	56	0	508
mężczyźni	102	3	3	2	110
Σ	N = 512	45	59	2	618

Struktura wykształcenia badanych mieszkańców Cieszyna, wskazuje pewną tendencję, która jest zbliżona z opisaną w Diagnostyce Społecznej 2013, a mianowicie największy odsetek stanowią osoby z wyższym wykształceniem – 40,90 % oraz średnim - 38,95%, kolejno z zawodowym - 18,34% i podstawowym - 1,75% (z N=686).

Tabela 8.

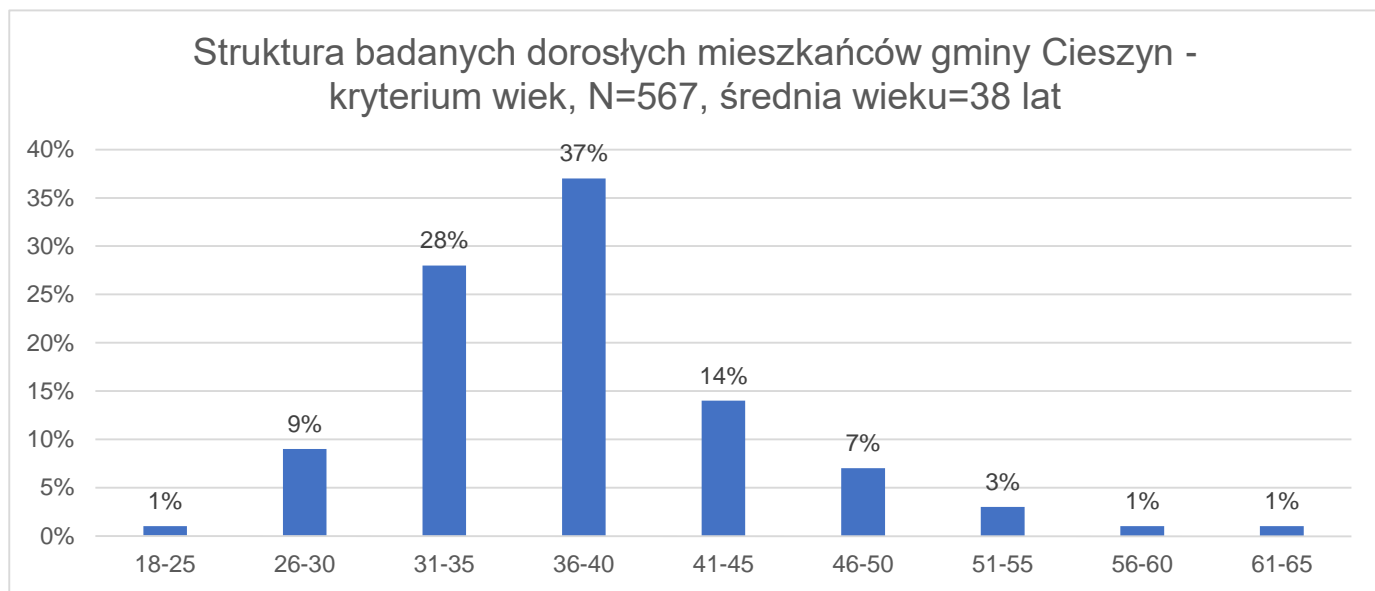
Struktura badanych - stan cywilny mieszkańców Cieszyna wg poziomu wykształcenia

płeć	podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	N=686
kobiety	11	98	222	236	567
% z całości	1,60%	14,26%	32,32%	34,35%	83%
mężczyźni	1	28	46	45	120
% z całości	0,15%	4,08%	6,70%	6,55%	17%
Σ	12	126	267	281	686
Σ % z całości	1,75%	18,34%	38,95%	40,90%	100%

Charakterystyka respondentów w gminie Cieszyn

Kolejną cechą opisującą strukturę populacji badanych mieszkańców Cieszyna jest wiek. Najliczniejszą grupę stanowią osoby w przedziale od 30-40 roku życia – 65 % (z N = 567).

Wykres 1. Struktura grupy badanej ze względu na wiek – dorośli mieszkańcy gminy Cieszyn

Uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych

Badania przeprowadzono we wszystkich siedmiu publicznych szkołach podstawowych oraz jednej niepublicznej – łącznie badaniami objęto 1709 uczniów szkół podstawowych na poszczególnych etapach kształcenia: klasy 1-3 (SP 1-3); klasy 4-6 (SP 4-6), a także w 3 gimnazjach publicznych oraz 1 niepublicznym – leżących w gestii gminy Cieszyn – łącznie - 945 uczniów (G). Należy zatem przyjąć, iż objęto badaniami całą populację w tej kategorii badanych. Poniższe tabele numer 3, 4, 5 przedstawiają zestawienie procentowego udziału respondentów ze względu na typ szkoły i etap edukacji. Przyjmuje się w dalszym opracowaniu następujące skróty do opisu liczebności wybranych podgrup populacji:

- Uczniowie szkół podstawowych klas 1-3 – SP 1-3, N=912
- Uczniowie szkół podstawowych klas 4-6 – SP 4-6, N=797
- Uczniowie szkół gimnazjalnych klas 1-3 – G, N=945

Charakterystyka respondentów w gminie Cieszyn

Tabela 9. Struktura liczebności i procentowego udziału badanych uczniów szkół podstawowych klas 1-3

Liczebność i procentowy udział uczniów szkół podstawowych klas 1-3 w gminie Cieszyn, SP 1-3, N=912							
KLASY	SP nr 1, n=152	SP nr 2, n=149	SP nr 3, n=221	SP nr 4, n=117	SP nr 6, n=82	SP nr 7, n=84	SP TE, n=107
1	16,90%	16,07%	25,48%	12,47%	8,31%	10,53%	10,25%
2	15,77%	18,12%	23,83%	14,09%	9,06%	8,05%	11,07%
3	17,39%	14,62%	22,92%	11,86%	9,88%	8,70%	14,62%
Ogół 100% dla N=912	16,67%	16,34%	24,23%	12,83%	8,99%	9,21%	11,73%

Tabela 10. Struktura liczebności i procentowego udziału badanych uczniów szkół podstawowych klas 4-6

Liczebność i procentowy udział uczniów szkół podstawowych klas 4-6 w gminie Cieszyn - SP 4-6, N=797							
KLASY	SP nr 1, n=130	SP nr 2, n=142	SP nr 3, n=183	SP nr 4, n=130	SP nr 6, n=74	SP nr 7, n=54	SP TE, n=84
4	16,21%	15,86%	23,45%	16,21%	9,31%	7,93%	11,03%
5	12,60%	19,51%	23,98%	16,67%	9,76%	5,28%	12,20%
6	19,92%	18,39%	21,46%	16,09%	8,81%	6,90%	8,43%
Ogół 100% dla N=797	16,31%	17,82%	22,96%	16,31%	9,28%	6,78%	10,54%

Tabela 11. Struktura liczebności i procentowego udziału badanych uczniów szkół gimnazjalnych

Wartości liczebności i procentowe uczniów szkół gimnazjalnych w gminie Cieszyn – G, N=945				
KLASY	Gimnazjum nr 1 n=274	Gimnazjum nr 2 n=229	Gimnazjum nr 3 n=299	Gimnazjum TE n=143
1	30,13%	20,51%	35,26%	14,10%
2	24,12%	27,33%	27,65%	20,90%
3	32,61%	24,84%	31,99%	10,56%
Ogół 100% dla N=945	28,99%	24,23%	31,64%	15,13%

Charakterystyka respondentów w gminie Cieszyn

Szczegółowe analizy wyników badań uczniów zostaną załączone zbiorczo dla każdego etapu edukacji, a także zbiorczo dla każdej ze szkół, przy czym te ostatnie zostaną podane do wiadomości tylko właściwej szkole oraz organowi prowadzącemu i Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Cieszynie.

Profesjonalnie pomagający specjaliści

Profesjonalnie pomagający specjaliści to grupa ekspertów, która również uczestniczyła w badaniach sondażowych. Dobór do tej grupy był celowy i obejmował grupy zawodowe: pracowników socjalnych, kuratorów sądowych, terapeutów i specjalistów ds. uzależnień i przemocy w rodzinie, interwentów kryzysowych, policjantów, psychologów, pedagogów i asystentów rodziny, N=93 osoby. Profesjoniści zostali wytypowani do badania, w celu zebrania informacji na temat poziomu badanych zjawisk. Jako grupa kontrolna – uzyskała zdecydowanie wyższe wyniki, oczekiwane z przyjętymi normami jakościowymi, tym samym nie została włączona do ogólnej próby badanej, zwłaszcza, że niektórzy z nich nie są mieszkańcami Cieszyna. Natomiast kluczowe było zebranie informacji jakościowych na temat miejsc niebezpiecznych, a także opinii na temat propozycji zmian w obszarze działań wobec zjawisk uzależnień i przemocy na terenie gminy Cieszyn.

Zagrożenia – problemy z alkoholem

Nadużywanie alkoholu jest niewątpliwie najbardziej powszechnym nałogiem. Brak kontroli nad ilością wypijanego alkoholu powoduje w dłuższej perspektywie czasu problemy w pracy, w szkole, w życiu rodzinnym, a także w bezpośredni sposób zagraża życiu i zdrowiu osoby pozostającej w nałogu alkoholowym. Alkoholizm dotyka wszystkie z grup społecznych, niezależnie od ich cech demograficznych takich jak wiek, płeć, status społeczny czy materialny. Ważny jest nie tylko sam fakt uzależnienia w badanej populacji, ale także wiek inicjacji alkoholowej, dostęp do alkoholu (zwłaszcza nieletnich), częstotliwość spożywania, kultura picia alkoholu, świadomość zagrożeń i skutków spożywania alkoholu. W poniższych analizach zostaną przytoczone również opinie na temat dostępności alkoholu oraz społecznej percepcji problemów alkoholowych.

Wiek inicjacji alkoholowej

Ważną społecznie informacją jest czas w życiu człowieka, gdy pierwszy raz sięga po alkohol. Dokonuje się wtedy swoista inicjacja. Na poniższych wykresach nr 2, 3, 4 ukazano wartości dla poszczególnych przedziałów wiekowych zarówno badanych uczniów, jak i dorosłych mieszkańców.

Prawie jedna czwarta badanych uczniów szkół podstawowych klas 1-3 próbowała już w swoim życiu alkohol, w tym przypadku ujawnia się tendencja wzrostowa wraz z wiekiem zwiększa się procent dzieci mających już pierwsze doświadczenia z alkoholem. W przypadku uczniów szkół podstawowych na II etapie edukacyjnym w klasach 4-6 nie dostrzega się takiej tendencji, a procent uczniów, którzy próbowali już alkohol w swoim życiu jest podobny i nie przekracza jednej czwartej.

Z kolei odpowiedzi uczniów gimnazjum wskazują, iż inicjacja alkoholowa występuje w tej grupie zdecydowanie wcześniej, aniżeli ta ukazana w retrospekcjach dorosłych. Jak pokazują wyniki badań sondażowych – wykres poniżej. Co dziesiąty uczeń gimnazjum swój pierwszy kontakt z alkoholem miał już w okresie przedszkolnym, kolejno 15% badanych uczniów w przedziale wieku 2-9 lat, 36% spożywało alkohol po raz pierwszy powyżej 9 roku życia. 38% badanych nigdy nie próbowało alkoholu. Zaznaczyć należy, że niewiele bo 38,02% badanych uczniów gimnazjum nigdy nie próbowało alkoholu.

Natomiast większość dorosłych mieszkańców przyznaje, że po raz pierwszy po alkohol sięgnęła dopiero po ukończeniu 18 roku życia – 56,42%, jednakże aż 37,19%

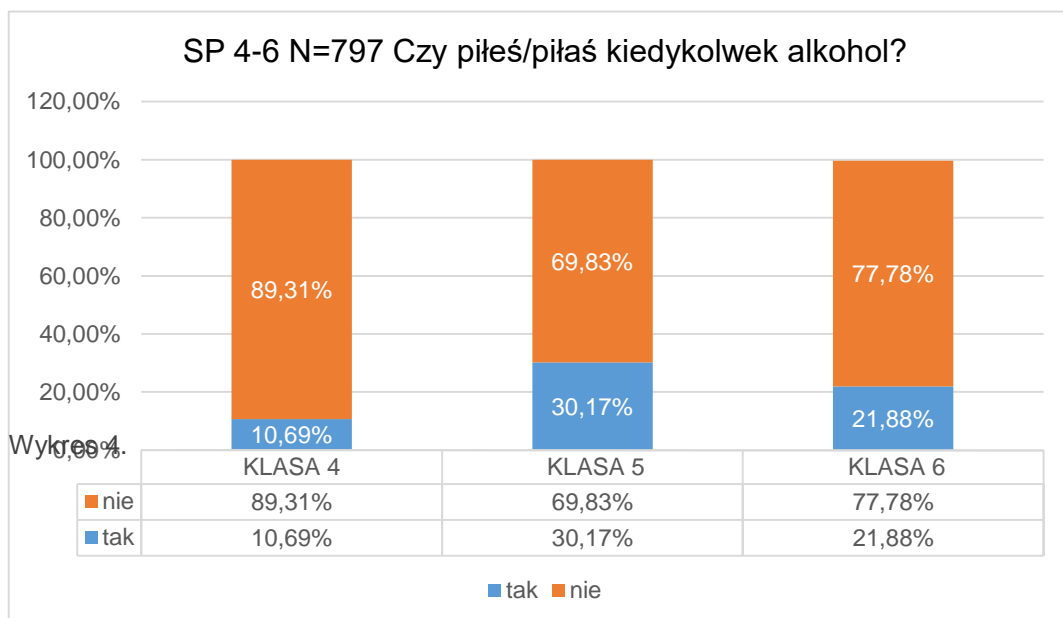
Zagrożenia – problemy z alkoholem

respondentów wskazuje, że pierwszy kontakt z alkoholem miała już wcześniej między 14 a 17 rokiem życia, w pozostałych przedziałach wiekowych procent ten jest niewielki.

Wykres 2. Odpowiedzi uczniów szkół podstawowych klas 1-3 dotyczące inicjacji alkoholowej

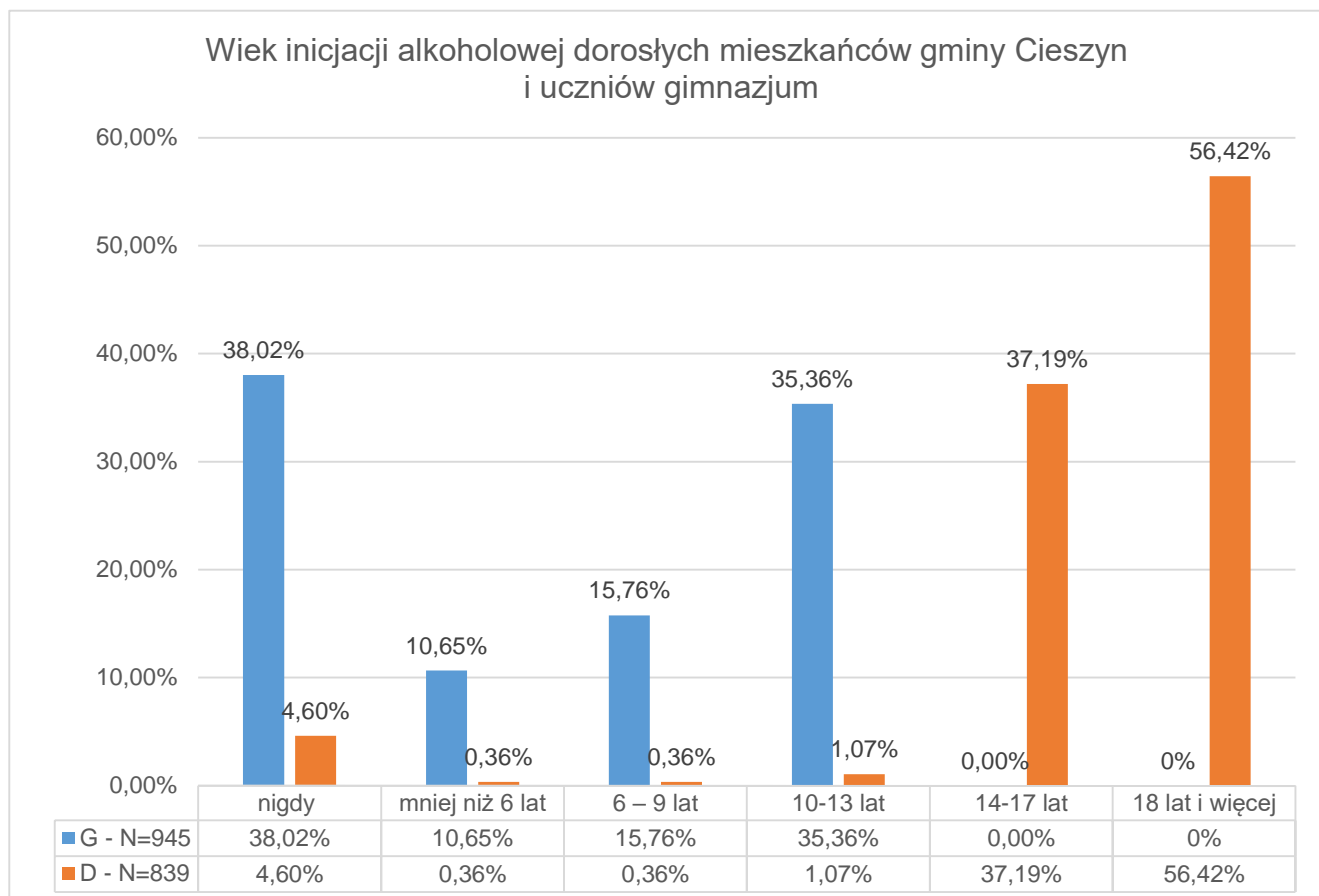

Wykres 3. Odpowiedzi uczniów szkół podstawowych klas 4-6 dotyczące inicjacji alkoholowej

Zagrożenia – problemy z alkoholem

Wykres 4. Odpowiedzi uczniów szkół gimnazjalnych i dorosłych mieszkańców dotyczące inicjacji alkoholowej

Ze statystycznego punktu widzenia pierwsze kontakty z alkoholem (w rozumieniu poznania nie tylko smaku i zapachu, ale także wypicia pewnej dawki napoju alkoholowego) są traktowane jako normalne doświadczenia pojawiające się w okresie poprzedzającym dorosłość. Sama inicjacja jeszcze nie stanowi problemu, ale otwiera nowe możliwości wyboru i zachowań ryzykownych. Niepokojące są jednak dane informujące, iż ponad 20% dzieci w szkołach podstawowych próbowało już w swoim życiu alkohol, inicjacja ta odbywa się zdecydowanie wcześniej aniżeli u dorosłych dziś mieszkańców Cieszyna, świadczy to z jednej strony o dostępności i powszechności alkoholu, z drugiej strony o zmianach dotyczących norm społecznych, większa zaś piecza nad dzieckiem oraz zmiana zachowań dyscyplinujących w rodzinach i w szkole pozwala uczniom na swobodne przyznanie się do takich doświadczeń w badaniach ankietowych.

Zagrożenia – problemy z alkoholem

Wiedza na temat alkoholu i skutków jego spożycia

Badani dorośli mieszkańcy gminy Cieszyn oceniają swoją wiedzę na temat alkoholu i skutków jego spożycia bardzo wysoko – 50% ma ogólną wiedzę, a 43% ma dużą wiedzę – wykres poniżej. Taki rozkład wyników wskazuje na duży poziom świadomości opartych na własnych doświadczeniach i wiedzy ogólnej, zwłaszcza, że jak pokazują badania aż 97% (z N=839) respondentów uważa, że alkohol uzależnia i szkodzi zdrowiu. Należy jednak pamiętać, iż jest to ocena własna respondentów a nie obiektywny stan, mający znaczny wpływ na podejmowanie decyzji.

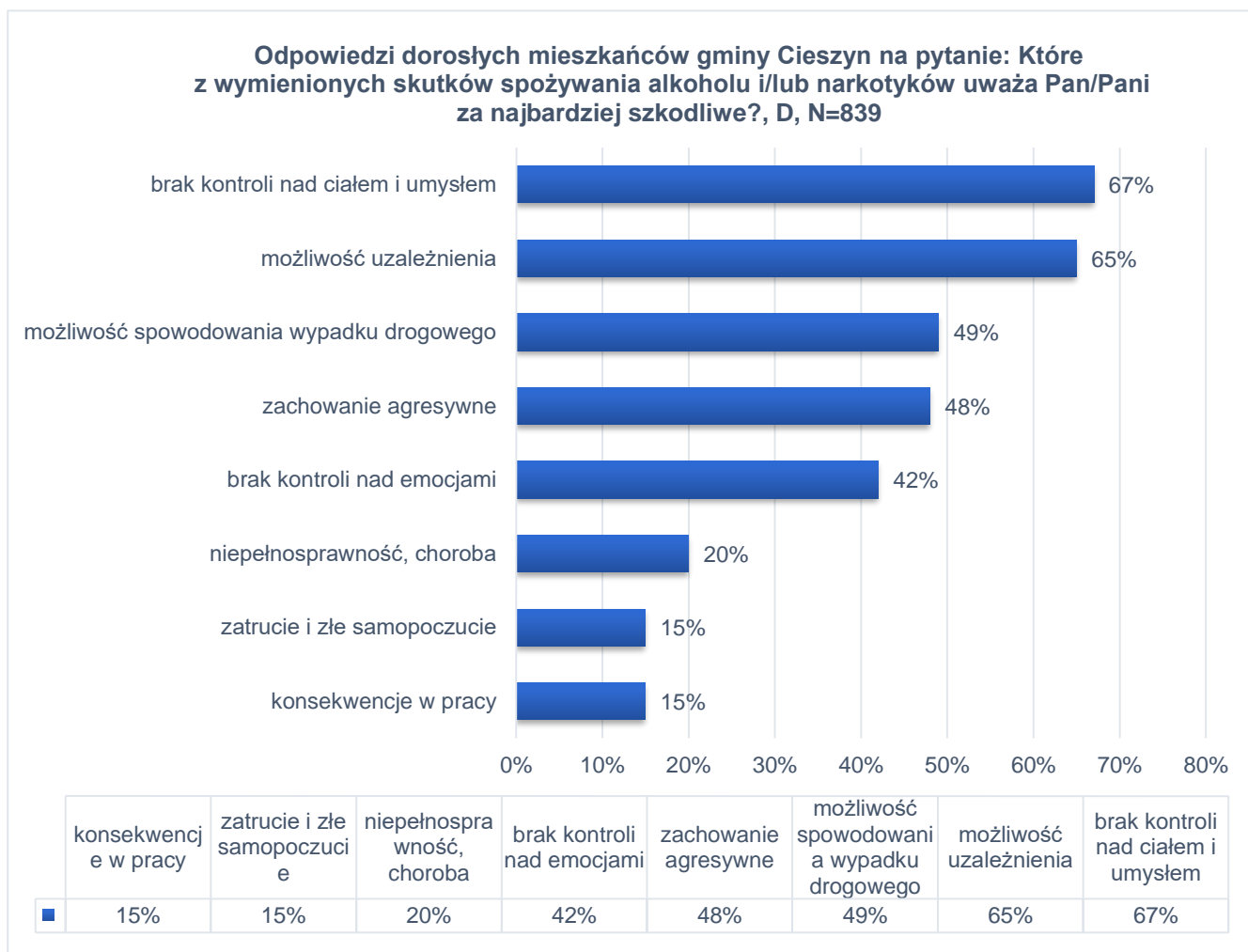
Wykres 5. Opinia dorosłych mieszkańców gminy Cieszyn na temat własnej wiedzy o alkoholu i skutkach jego działania

Szkodliwość skutków respondenci oceniali, wskazując trzy najbardziej szkodliwe wskaźniki z pośród wymienionych w kwestionariuszu ankiety. Poniżej na wykresie nr 6 zaprezentowano osiem najczęściej wskazywanych niekorzystnych skutków, a są to w ocenie badanych: w pierwszej kolejności: brak kontroli nad ciałem i umysłem 67% wskazań, możliwość uzależnienia 65% wskazań, możliwość spowodowania wypadku drogowego – 49% wskazań, zachowanie agresywne 48% wskazań i brak kontroli nad emocjami 42% wskazań.

Zagrożenia – problemy z alkoholem

Wykres 6. Odpowiedzi dorosłych mieszkańców gminy Cieszyn na temat rangi szkodliwości skutków spożywania alkoholu

Diagnostyczny wymiar oceny skutków spożycia alkoholu przez respondentów dają również wyniki dotyczące ich własnych odczuć po spożyciu alkoholu. Skutki dorośli mieszkańcy oceniają jednoznacznie pod kontem negatywnych zdarzeń, natomiast odnosząc się do doświadczanej sytuacji - własne subiektywne odczucia to: radość – 77,35% wskazań, wyluzowanie – 45,65% wskazań, pozostałe w tym te negatywne odczuwane są według wskazań badanych zdecydowanie rzadko – wykres poniżej. Taki rozkład odpowiedzi może wskazywać również na motyw sięgania po alkohol w celu poprawy samopoczucia, łagodzenia skutków stresu – wykres nr 7.

Zagrożenia – problemy z alkoholem

Wykres 7. Odpowiedzi dorosłych mieszkańców gminy Cieszyn na temat własnych odczuć po spożyciu alkoholu

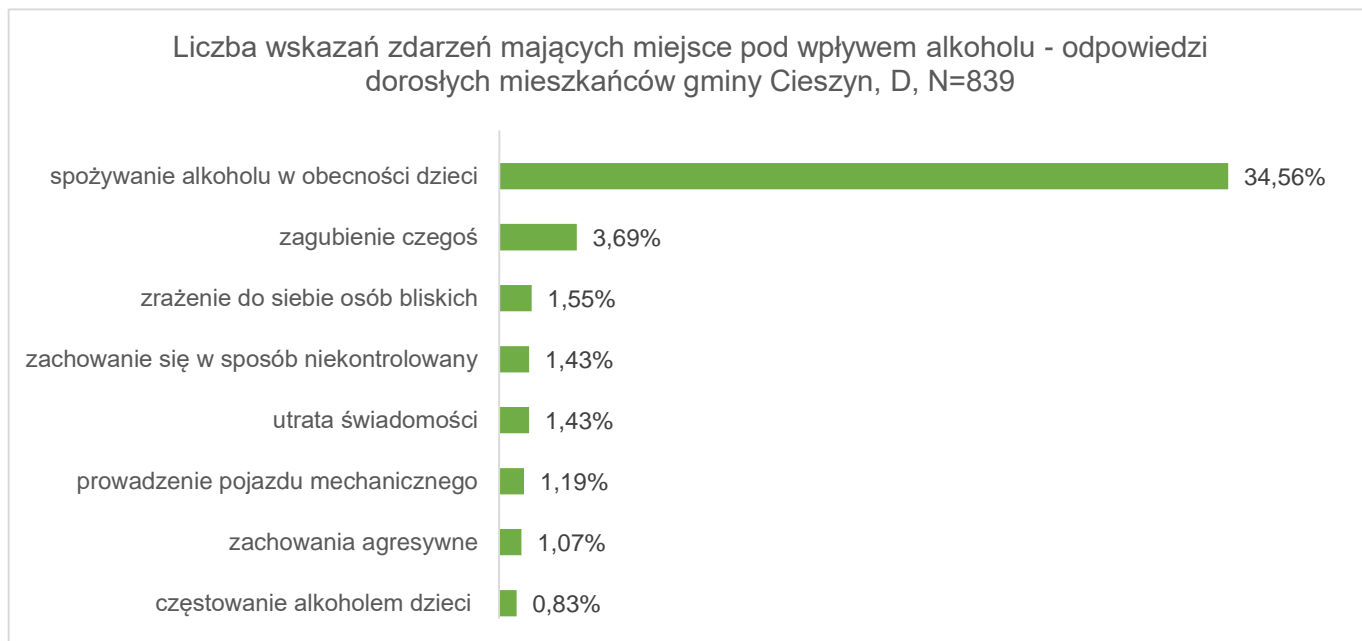

Na uwagę zasługują jeszcze wyniki dotyczące wskazywanych przez badanych mieszkańców Cieszyna zdarzeń, które miały miejsce w ich życiu pod wpływem alkoholu, i o ile respondenci wskazują, iż rzadko dochodzi do zachowań ekstremalnych – chociaż te nielicznie też mają miejsce – co obrazuje poniższy wykres nr 8 - to spożywanie alkoholu w obecności dzieci stanowi aż 34,56% wskazań. Przy czym nie można jednoznacznie oceniać kultury spożywania alkoholu jako właściwą lub niepożądaną w aspekcie wychowawczym, natomiast należy mieć świadomość, iż właśnie w rodzinie modelują się pierwsze wzorce i nawyki dotyczące częstotliwości spożywania alkoholu, jego ilości, sytuacjom, którym to spożycie towarzyszy.

Co do pozostałych możliwych zdarzeń po spożyciu alkoholu respondenci również udzielali odpowiedzi, ale ich zakres był już zdecydowanie mniejszy.

Zagrożenia – problemy z alkoholem

Wykres 8. Odpowiedzi dorosłych mieszkańców gminy Cieszyn na temat własnych doświadczeń/zdarzeń po spożyciu alkoholu

Problem z alkoholem w społecznej percepcji

W przeprowadzonych badaniach diagnostycznych ważne poznawczo są wyniki dotyczące obserwowanych w środowisku problemów. Problem z alkoholem dostrzegany jest przez 61,62% badanych wśród osób z najbliższego środowiska, z czego 42,07% dotyczy osób w sąsiedztwie, 13,47% badanych dostrzega ten problem w rodzinie, a 5,84% w pracy.

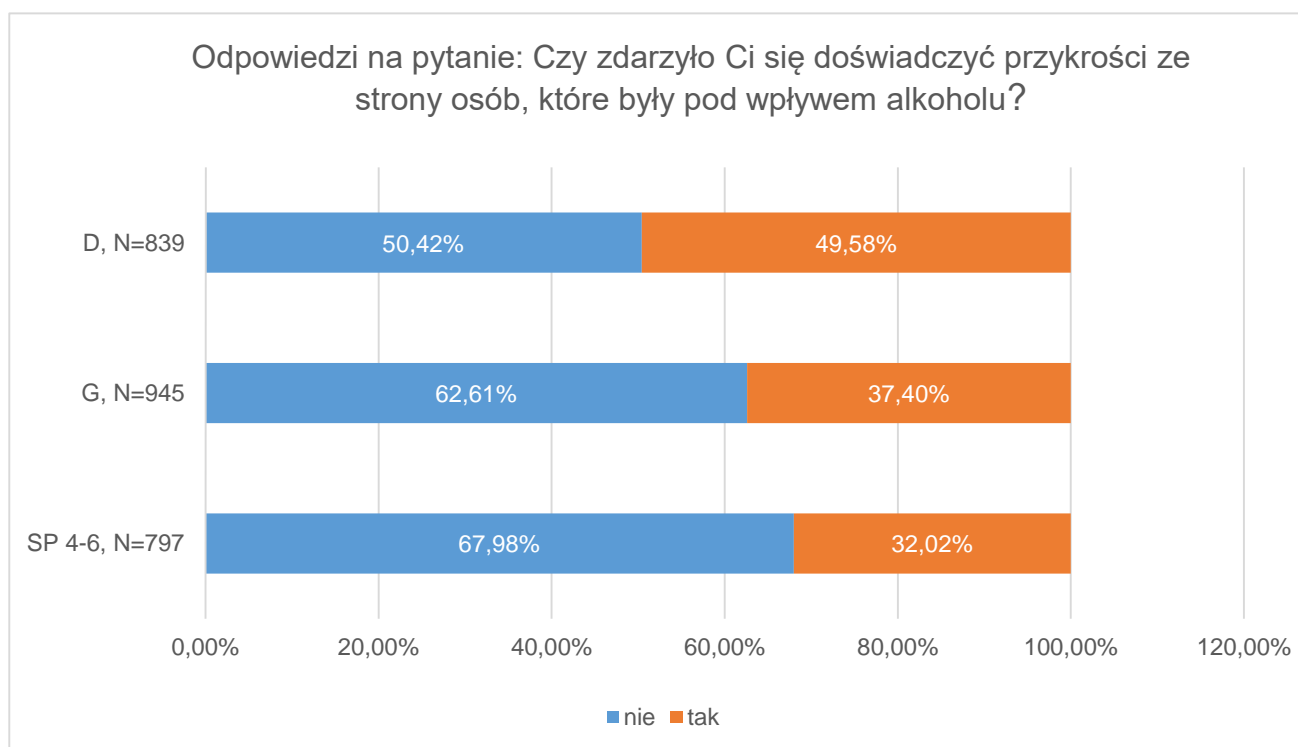
Wykres 9. Odpowiedzi dorosłych mieszkańców gminy Cieszyn na temat własnych doświadczeń/zdarzeń po spożyciu alkoholu

Zagrożenia – problemy z alkoholem

Ponadto należy zauważyć, że prawie połowa respondentów doświadczyła w swoim życiu przykrości ze strony osób będących pod wpływem alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych – 49,58% osób. W percepcji uczniów szkół podstawowych klas 4-6 i uczniów szkół gimnazjalnych również występują takie przykre zdarzenia u ponad jednej trzeciej badanych. Szczególnie dzieci i młodzież są bardzo wrażliwe i nie potrafią radzić sobie z negatywnymi reakcjami ze strony innych. Niekiedy nawet incydentalne zdarzenie ze strony zarówno znanych – bliskich osób, jak i obcych wiąże się z wysokim poziomem lęku (czasem uzasadnionego), brakiem zaufania. Kontakty z osobami będącymi w stanie upojenia alkoholowego zazwyczaj cechują się ograniczonym zaufaniem co do kontroli reakcji, zarówno emocjonalnych, jak i poznawczych; użycia przez te osoby siły fizycznej; niestosownego zachowania się i kontroli nad fizjologią.

Wykres 10. Zestawienie wskazań uczniów SP 4-6, uczniów gimnazjum oraz dorosłych mieszkańców Cieszyna na temat doświadczenia przykrości ze strony osób, które były pod wpływem alkoholu

Kolejnym istotnym aspektem odnoszącym się do badanego terenu jakim jest gmina Cieszyn, jest ocena przestrzegania zakazu sprzedaży osobom niepełnoletnim alkoholu w najbliższej okolicy. Wyniki obserwacji 27,77% badanych dorosłych mieszkańców gminy

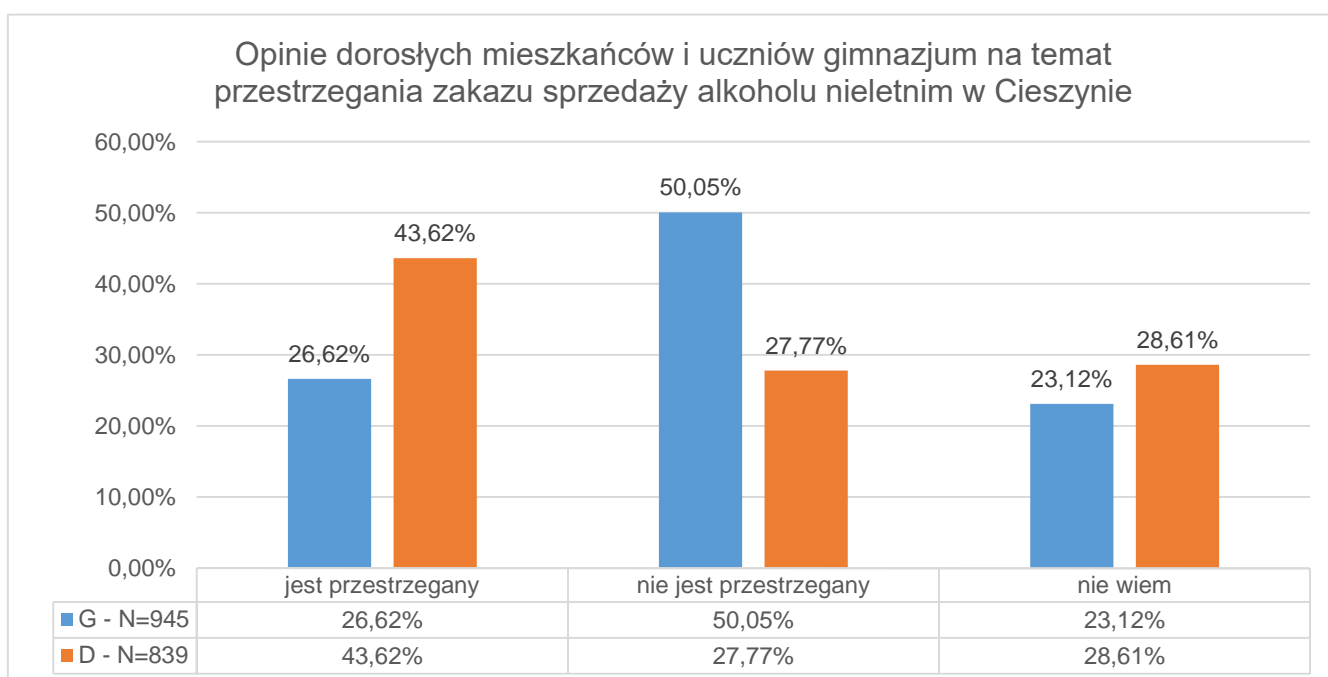
Zagrożenia – problemy z alkoholem

Cieszyn dowodzą, iż zakaz ten nie jest przestrzegany, 28,61% nie ma wiedzy na ten temat, lub się tym tematem społecznym nie interesuje, natomiast 43,62% nie dostrzega takiego problemu – wykres nr 11.

Odsetek wskazań pozytywnych daje podstawy by przypuszczać, iż proceder ten ma miejsce i jest na tyle powszechny, iż jest obserwowalny, lub wiedza na ten temat jest powszechna społecznie w danym środowisku zamieszkania.

Uczniowie gimnazjum również dokonują obserwacji i znają przykłady sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim. Należy zakładać, iż w tym wieku rozwojowym temat ten jest dla nich szczególnie interesujący, gdyż ich doświadczenia i eksperymenty z używkami właśnie się zaczynają, zwłaszcza w sposób nie kontrolowany przez dorosłych, a związany z sytuacjami towarzyskimi w grupie rówieśniczej. Ponad 50% gimnazjalistów wskazuje, że nie przestrzega się zakazu sprzedaży alkoholu nieletnim, na pytanie szczegółowe część z nich wskazywała, że ma to miejsce w małych sklepach spożywczych, monopolowych, sklepach prywatnych położonych na osiedlach, ale także w tak zwanych sklepach sieciowych np. w sieci Biedronka, sieci Żabka. Gimnazjaliści podawali tylko ogólne informacje, czasem w swoich odpowiedziach wskazywali, iż sprzedawcy kierują się „dorosłym” wyglądem kupującego.

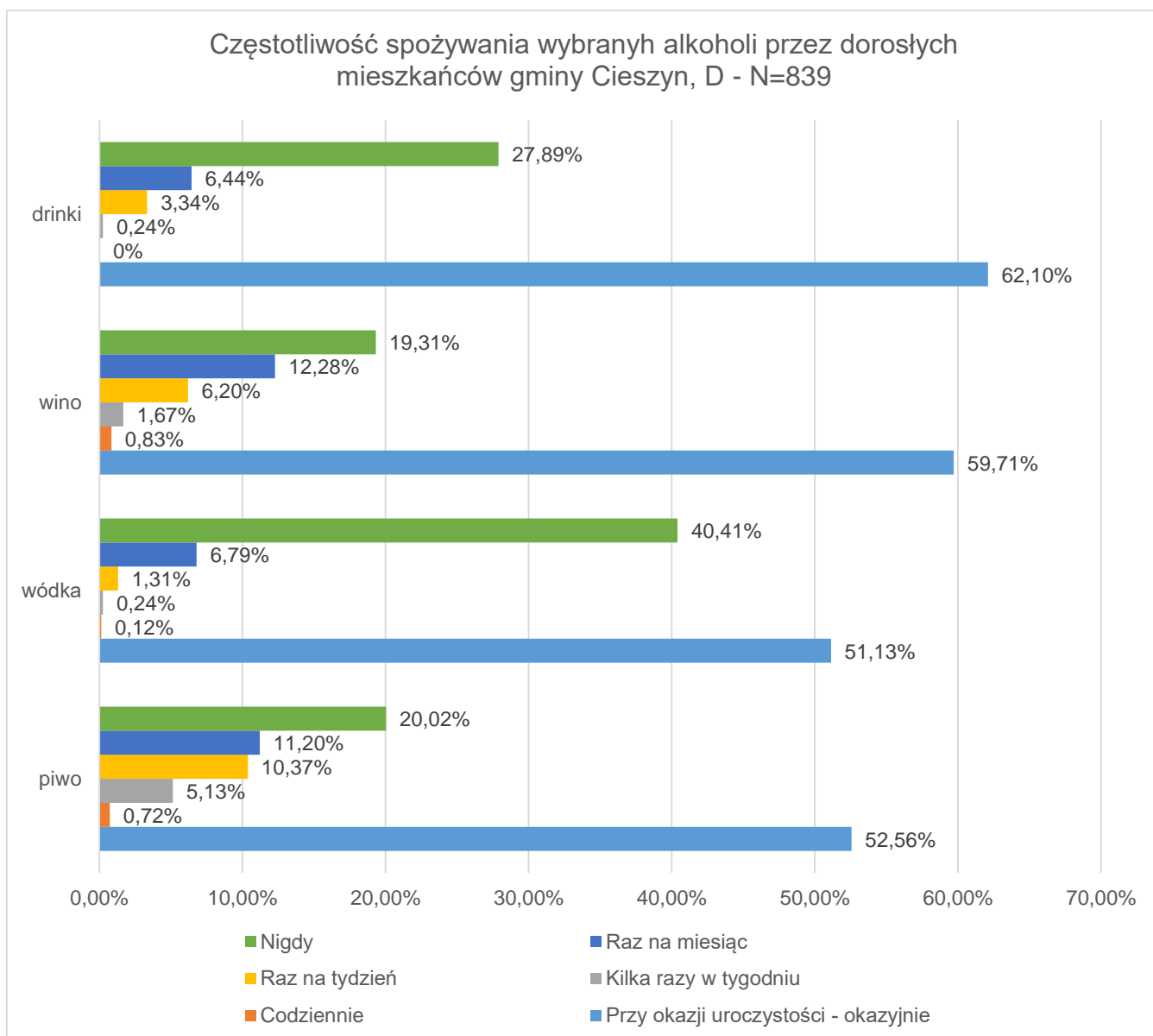
Wykres 11. Zestawienie opinii dorosłych mieszkańców gminy Cieszyn i uczniów gimnazjum na temat przestrzegania w miejscu zamieszkania zakazu sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim

Zagrożenia – problemy z alkoholem

Poniżej na wykresie nr 12 zaprezentowano zestawienie częstości spożywania wybranych alkoholi, którą należy rozumieć jako pewnego rodzaju subiektywne preferencje respondentów, jak i diagnostycznie - w kontekście częstotliwości spożywania alkoholu w ogóle. Ponad połowa badanych przy okazji uroczystości lub imprez spożywa różnego rodzaju alkohole, do codziennego spożywania alkoholu przyznaje się nieznaczny procent badanych – na poziomie 1%, co 20 badany regularnie kilka razy w tygodniu spożywa piwo, a co 10 przynajmniej raz w tygodniu pije ten trunek. Warto zaznaczyć, iż 40% badanych nigdy nie spożywa wódki. Z przedstawionych badań wynika, iż najbardziej preferowany jest alkohol w postaci piwa, kolejno wina, drinków, natomiast wysokoprocentowy alkohol w postaci wódki cieszy się mniejszą popularnością.

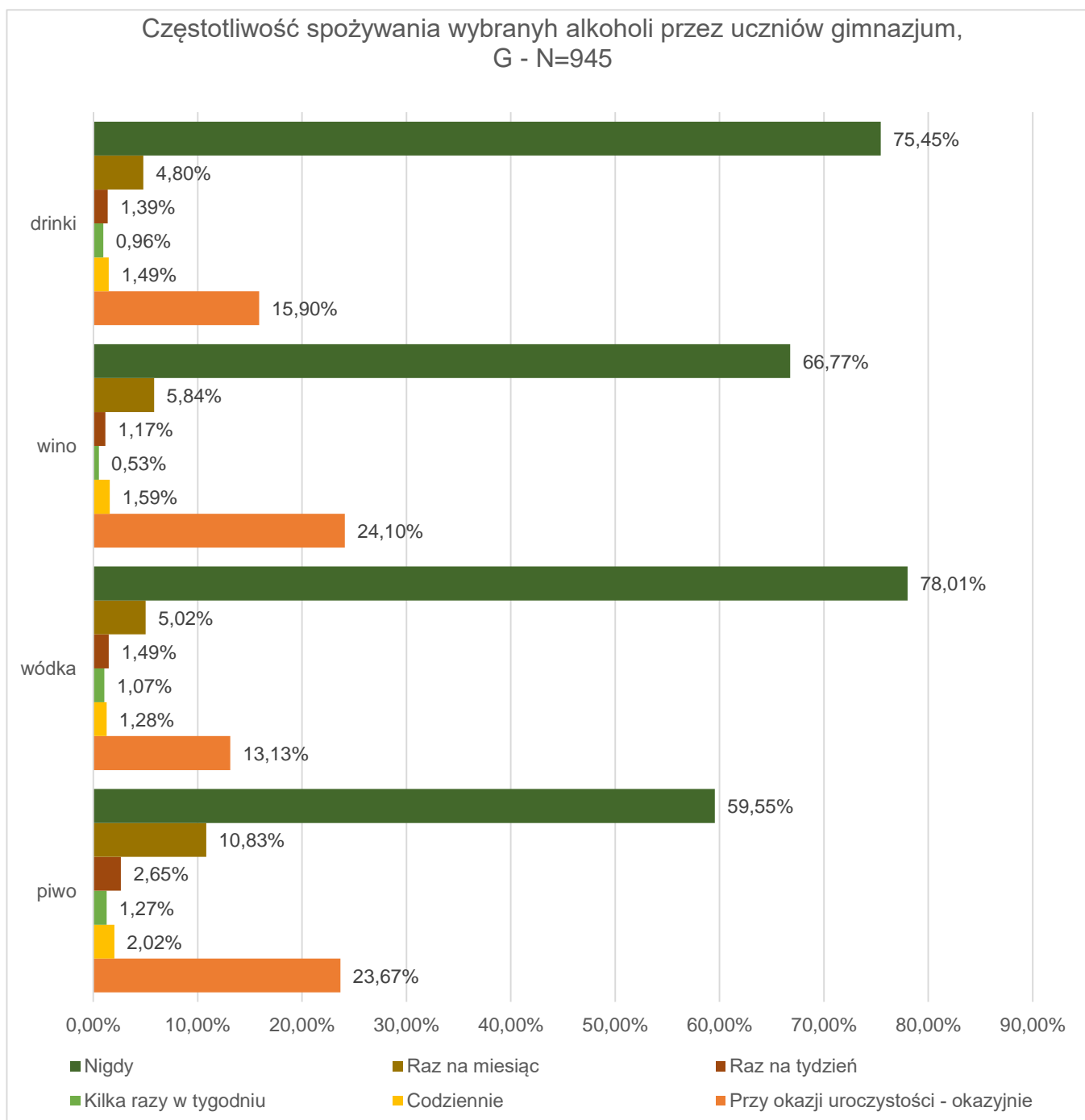
Wykres 12. Zestawienie preferencji i częstotliwości spożywania wybranych alkoholi dorosłych mieszkańców gminy Cieszyn

Zagrożenia – problemy z alkoholem

Również gimnazjaliści zostali zapytani o częstotliwość spożywania poszczególnych trunków – poniżej wykres nr 13, który obrazuje ich doświadczenia. Ponad 60% badanych nigdy nie spożywało alkoholu, co potwierdza się z deklaracjami wieku inicjacji alkoholowej. Przy okazji uroczystości i imprez od 14-24% badanych sięga po alkohol sporadycznie – głównie po piwo i wino. Co dziesiąty gimnazjalista deklaruje, że systematycznie raz w miesiącu pije piwo, co już jest dosyć niepokojącym zjawiskiem.

Wykres 13. Zestawienie preferencji i częstotliwości spożywania wybranych alkoholi przez gimnazjalistów

Zagrożenia – narkotyki i inne substancje psychoaktywne

Narkotyki i inne substancje psychoaktywne takie jak np. dopalacze, to kolejne ważne zagrożenie współczesnego społeczeństwa prowadzące do uzależnień, burzące ład społeczny, niszczące ludzi i ich rodziny. Jest to zjawisko relatywnie nowe w Polsce, tj. pojawiło się w ostatnich kilkudziesięciu latach (problem dopalaczy jest kwestią kilku ostatnich lat) i najpierw dało się zaobserwować przede wszystkim w większych miastach. Podobnie jak nadużywanie alkoholu, zażywanie narkotyków dotyczy osób z różnych grup społecznych, przede wszystkim młodzieży, osób wykształconych, przedsiębiorców i managerów, a z uwagi na położenie graniczne Cieszyna i inne prawodawstwo w Republice Czeskiej powinno być ono szczególnie monitorowane.

Zażywanie narkotyków i innych substancji psychoaktywnych

Respondentom zadano pytanie o częstotliwość zażywania substancji psychoaktywnych takich jak: marihuana, haszysz, LSD, leki, dopalacze, kokaina, heroina. Wyniki badań wskazują, że tylko jedna substancja została wskazana, jako najczęściej próbowana, lub sporadycznie – co dziesiąty biorący udział w badaniach mieszkańiec Cieszyna, przynajmniej raz w życiu zażywał marihuanę. Pozostałe wyniki, wskazują na brak takich aktywności ryzykownych, jednakże należy przyjąć zasadę, iż mimo anonimowości badania, jest to temat bardzo wrażliwy, bo wiążący się z przyznaniem do łamania prawa. Poniżej zaprezentowano wykres nr 14, obrazujący częstotliwość zażywania marihuany.

Wykres 14. Częstotliwość zażywania marihuany przez mieszkańców gminy Cieszyn

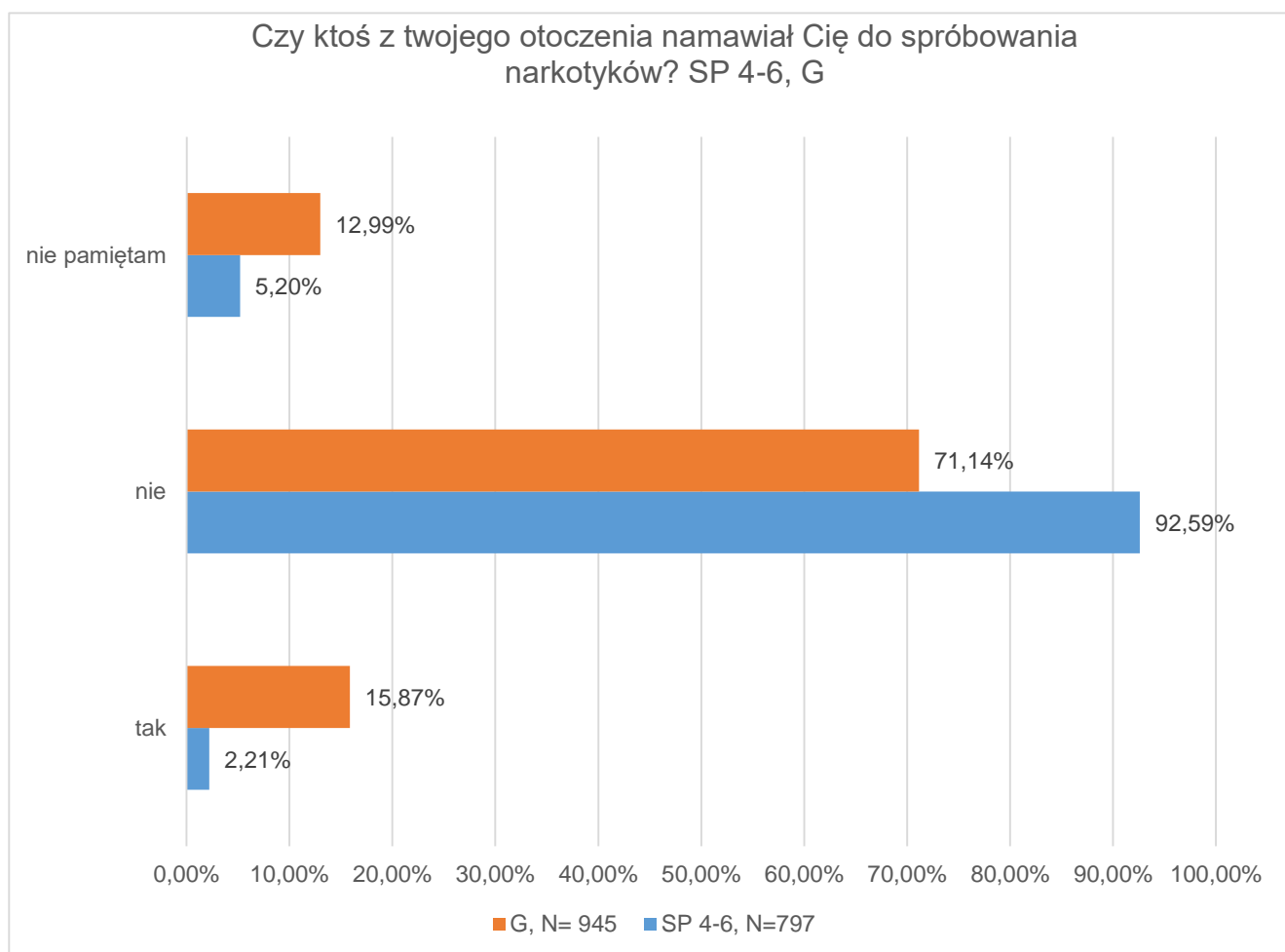

Zagrożenia – narkotyki i inne substancje psychoaktywne

Wyniki ukazane na poniższym wykresie ukazują doświadczenie namowy gimnazjalistów do zażycia narkotyków – aż 16% badanych uczniów spotkało się z taką namową.

Wśród dzieci i młodzieży temat narkotyków nie jest tematem tabu. Powszechność informacji w przekazach medialnych, jak i w codziennym życiu oswaja młodego człowieka i uświadamia istnienie nielegalnych substancji psychoaktywnych – narkotyków i dopalaczy. Respondentów zapytano czy doświadczyli w swoim życiu namowy do zażycia takiego środka odurzającego – odpowiedzi uczniów szkół podstawowych ukazują brak takiego problemu, jednak wśród uczniów gimnazjum takie zdarzenia zaznaczyło prawie 16% badanych, a prawie 13% nie pamięta takiej sytuacji (czyli jednoznacznie nie wskazuje, iż taki proceder nie miał miejsca). Są to niepokojące wyniki, które powinny szczególnie uwrażliwić rodziców, wychowawców oraz samych uczniów na kwestie wczesnego zgłaszania i informowania o takich zdarzeniach. Działania prewencyjne oraz wspieranie kompetencji wychowawczych rodziców daje szansę na uniknięcie przez młodzież problemów wynikających z posiadania, zażywania i/lub nielegalnego dystrybuowania narkotyków i dopalaczy.

Wykres 15. Odpowiedzi uczniów SP 4-6 oraz gimnazjum dotyczące sytuacji namowy spożycia narkotyków

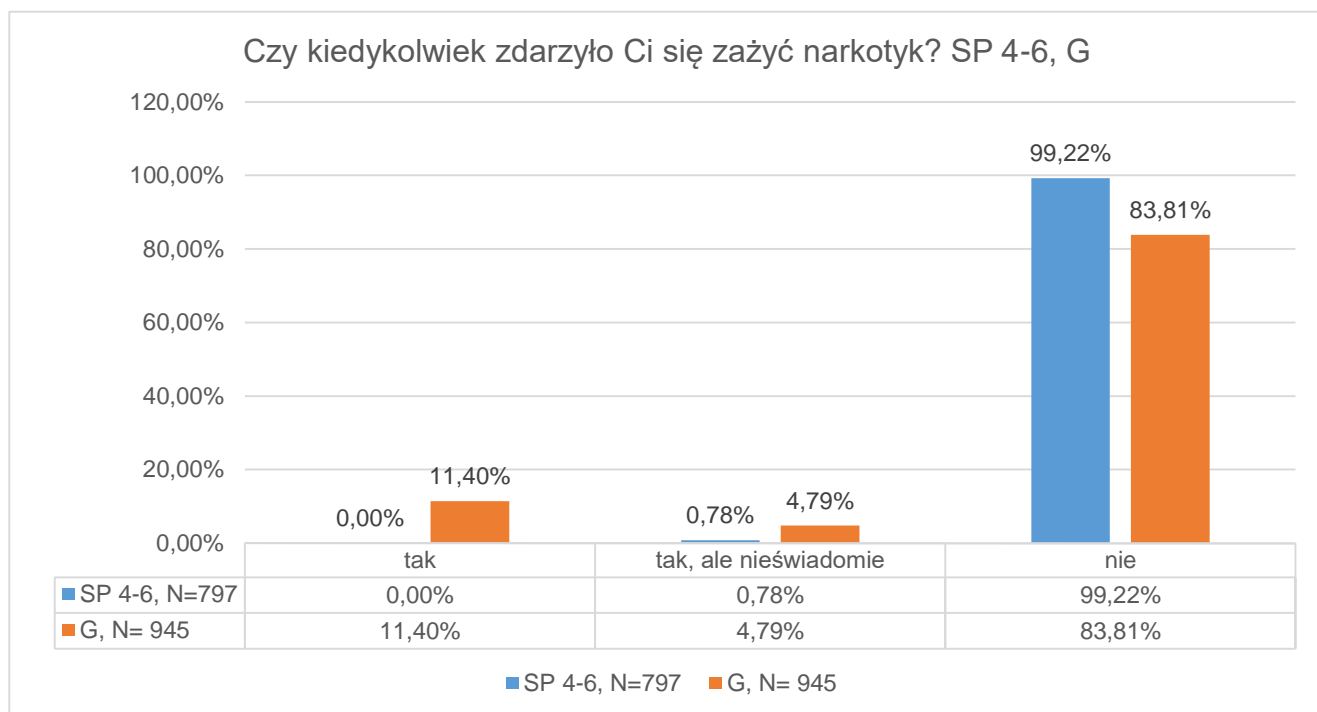

Zagrożenia – narkotyki i inne substancje psychoaktywne

Doświadczenia z narkotykami – uczniowie szkół podstawowych klas 4-6 i gimnazjum

Niepokojące wyniki uzyskano od uczniów gimnazjum, wśród nich 16% próbowało w swoim życiu narkotyki, z czego prawie 5% czyniło to nieświadomie, wśród uczniów SP 4-6 nie notuje się jeszcze takiego problemu. Tak duży odsetek odpowiedzi pozytywnych pokrywa się również z propozycjami zażycia substancji psychoaktywnych, które kierowane są ze strony innych. Przepuszczalnie gimnazjaliści sami rzadko szukają takich doznań, częściej ulegają namowom, lub nie potrafią odmówić w gronie znajomych, albo chcą im zaimponować, nie bez znaczenia jest też chęć doświadczenia nowych wrażeń.

Wykres 16. Zażywanie narkotyków/dopalaczy wśród uczniów gimnazjum i SP 4-6

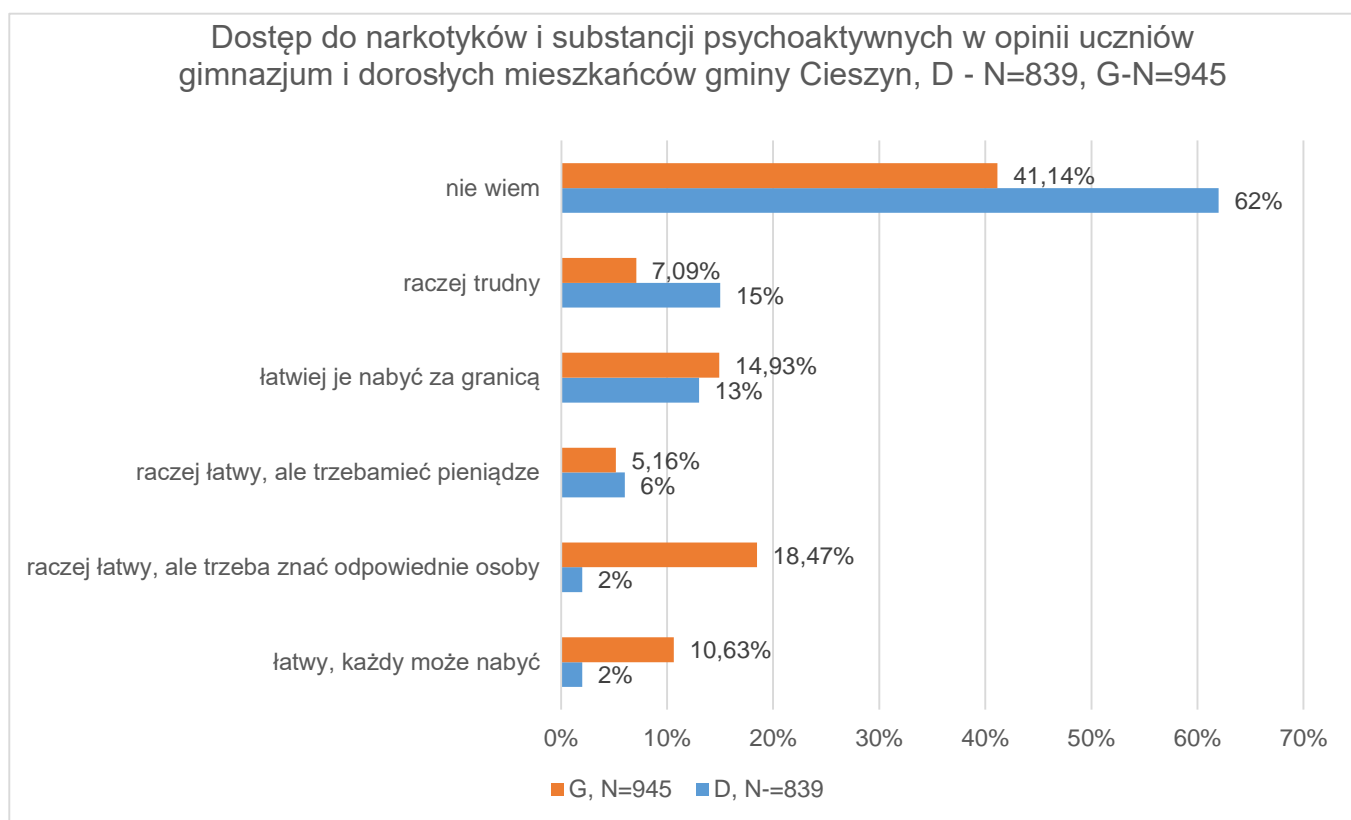
Dostępność narkotyków

Opinia na temat dostępności narkotyków w Cieszynie jest ważna z punktu widzenia prewencji i dalszego monitoringu. Ponad połowa dorosłych respondentów nie ma wiedzy na temat dostępności narkotyków – 62%, 15% uważa, że dostęp do narkotyków w mieście jest trudny, natomiast 13% twierdzi, iż łatwiej jest nabyć je za granicą aniżeli po polskiej stronie, 6% badanych uważa, iż dostęp do narkotyków jest łatwy, wystarczy mieć pieniądze, a 2% badanych ocenia, że dostęp jest łatwy i każdy może nabyć narkotyki – szczegółowe zestawienie obrazuje wykres poniżej. Zdecydowanie różnią się w tej kwestii opinie uczniów

Zagrożenia – narkotyki i inne substancje psychoaktywne

gimnazjum – ponad jedna trzecia badanych w tej grupie uważa, że dostęp do narkotyków jest łatwy, wskazując odpowiednie warunki umożliwiające dostęp; tylko 41,14% nie ma wiedzy w tym temacie, a 7% uważa, że narkotyki i dopalacze trudno nabyć. Informacja ta jest ważna, ponieważ szczególne zainteresowanie młodzieży szkolnej w tym wieku różnymi formami zachowań ryzykownych sprzyja eksperymentowaniu. Zważywszy na powyżej przytoczone wyniki dotyczące prób namowy do spożycia narkotyków można sądzić, iż stanowi ten problem poważne zagrożenie.

Wykres 17. Dostęp do narkotyków w opinii uczniów gimnazjum i dorosłych mieszkańców gminy Cieszyn

Rozpoznanie stanu po zażyciu substancji psychoaktywnych

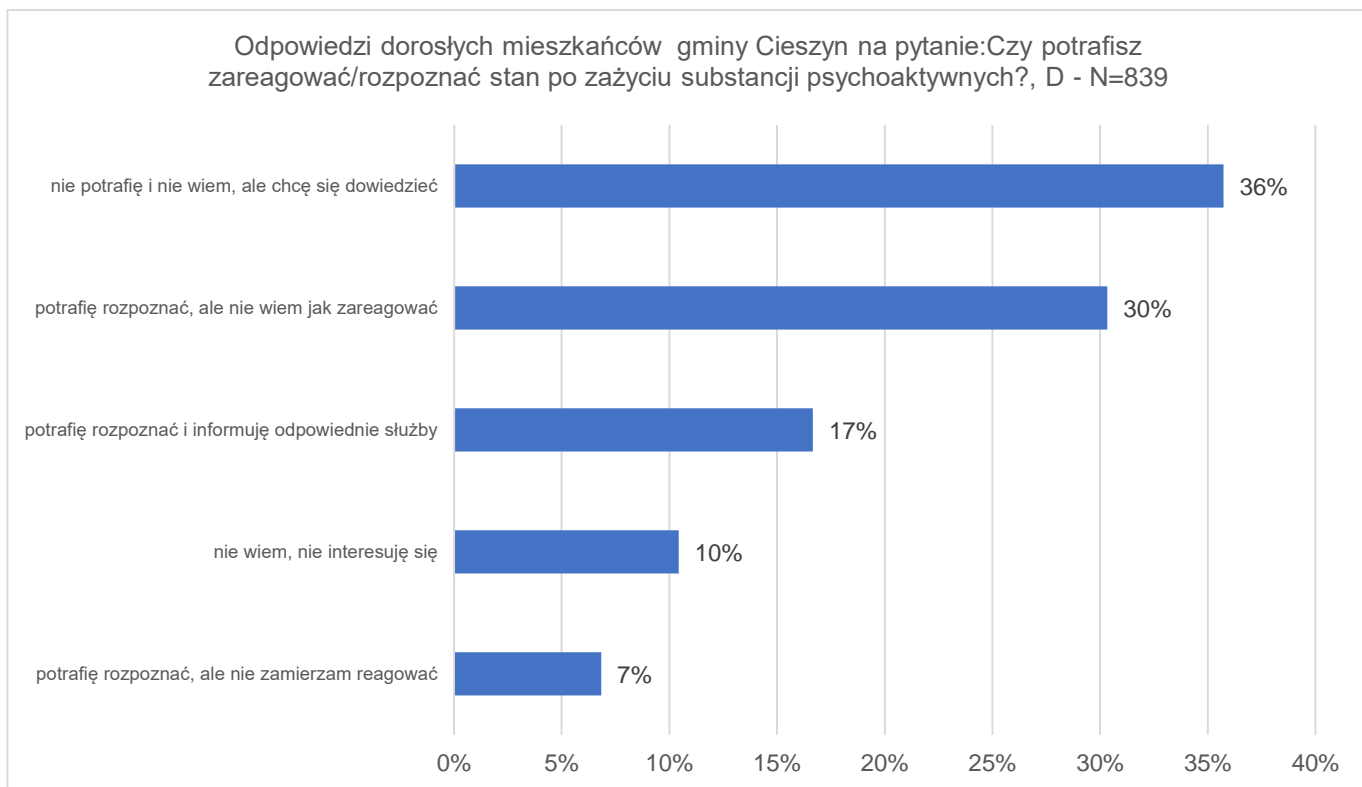
Efekt przyjęcia substancji psychoaktywnej różni się ze względu na jej rodzaj i sposób przyjęcia. Wiedza na temat efektów i symptomów wskazujących na spożycie narkotyków i dopalaczy może okazać się kluczowa ze względów prewencyjnych, jak i ze względu na możliwość wczesnej reakcji w takiej sytuacji, a tym samym możliwość uratowania przyjmującemu zdrowia i życia. Szkodliwość dla zdrowia dopalaczy i narkotyków jest udowodniona naukowo, a i negatywne skutki społeczne procederów handlu,

Zagrożenia – narkotyki i inne substancje psychoaktywne

rozpowszechniania, spożywania i uzależnienia tylko utwierdzają w przekonaniu, iż problemy związane z tą grupą substancji są istotne – indywidualnie i społecznie.

Mieszkańców Cieszyna zapytano czy potrafią rozpoznać stan po spożyciu substancji psychoaktywnych i czy potrafią oraz deklarują odpowiednią reakcję w takiej sytuacji. Jedna trzecia badanych mieszkańców nie potrafi rozpoznać stanu po spożyciu substancji psychoaktywnych, ale deklaruje, iż chciałaby posiadać taką wiedzę, również 30% potrafi rozpoznać taki stan, ale nie wie jak zareagować, natomiast 10% nie interesuje się tą kwestią, z kolei 7% respondentów w takich przypadkach nie zamierza interweniować. Odnosząc się do tych odpowiedzi można stwierdzić, że 17% badanych dorosłych mieszkańców Cieszyna nie jest zainteresowanych odpowiednim zachowaniem - interwencją w przypadku stwierdzenia stanu spożycia środków psychoaktywnych u innych osób, a pozostałe 30% nie wie jak w takiej sytuacji zareagować.

Wykres 18. Wiedza dorosłych mieszkańców gminy Cieszyn na temat rozpoznania stanu po spożyciu substancji psychoaktywnych oraz ich deklaracje co do sposobu zachowania się w tej sytuacji

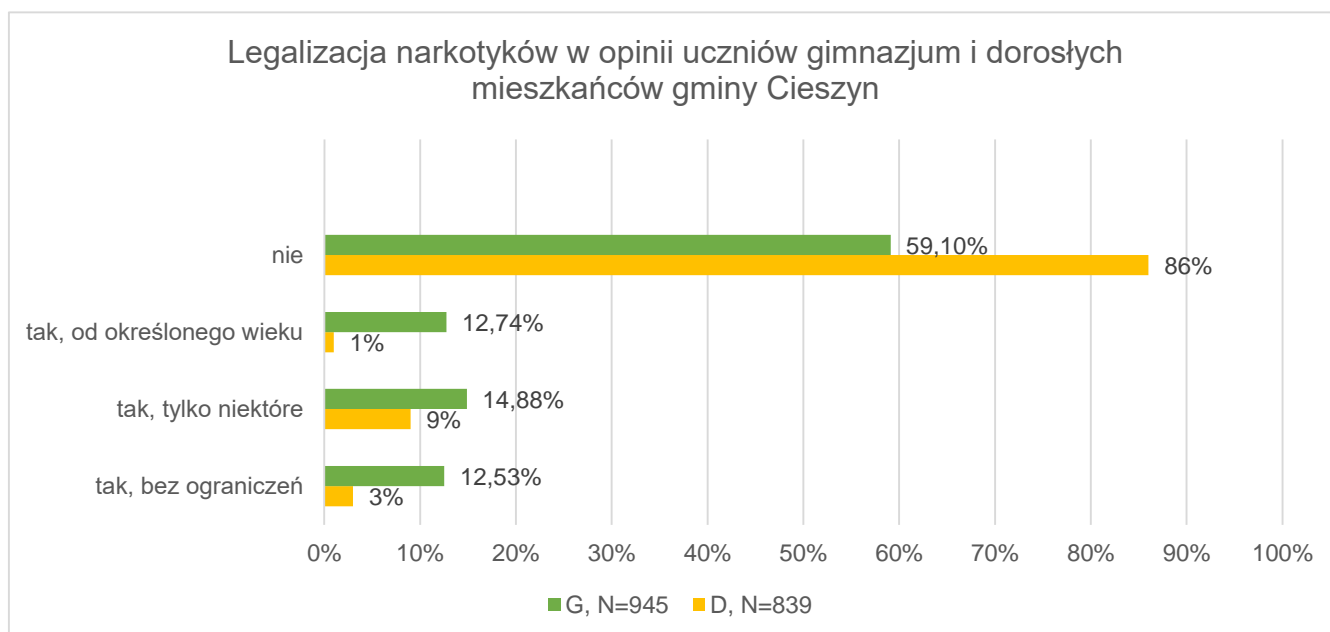
Zagrożenia – narkotyki i inne substancje psychoaktywne

Legalizacja narkotyków

Mieszkańców Cieszyna zapytano również o to czy narkotyki powinny być zalegalizowane i o ewentualne warunki ich dostępności – wykres nr 19 poniżej. Zdecydowana większość badanych jest przeciwna legalizacji narkotyków, bo aż 86%, natomiast 13% jest zdania, iż narkotyki powinny być zalegalizowane, w tym 9% uważa, że tylko niektóre wskazując we wszystkich przypadkach na marihuanę. Natomiast zdecydowanie różne w tym temacie są poglądy uczniów gimnazjum, wśród których niecałe 60% badanych jest przeciwna legalizacji takich substancji, pozostałe 40% jest zdania, iż narkotyki powinny być legalne podając ewentualne warunki dostępu. Zarówno wiedza z zakresu psychologii rozwojowej i społecznej, jak i badania wskazują, iż zainteresowanie substancjami nielegalnymi, a pojawiającymi się w życiu jako temat powszechny – obecny w mediach, lekcjach wychowawczych, relacjach rówieśników, jak bezpośrednio doświadczenia i obserwacje, skłaniają młodych ludzi do większego zainteresowania substancjami psychoaktywnymi. Jest to naturalne zjawisko, jednak w połączeniu w faktyczną dostępnością tych substancji na „rynku” oraz brakiem mechanizmów obronnych i chroniących jest to bardzo niepokojące.

W konsekwencji działania profilaktyczne powinny iść wielowymiarowo, w pierwszej kolejności profilaktyka szkolna, ukierunkowana nie tylko na aspekt odstrasżający, ale także wzmacniający kompetencje społeczne uczniów; w drugiej kolejności wsparcie pedagogiczne rodziców i opiekunów; równolegle ważne jest prowadzenie wzmoczonych działań prewencyjnych i operacyjnych przez Policję i organy ścigania, a także współpraca ze środowiskiem lokalnym poprzez stworzenie i utrzymanie miejsc spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież, szeroka oferta skierowana nieodpłatnie szczególnie do rodzin ubogich, rodzin niewydolnych wychowawczo.

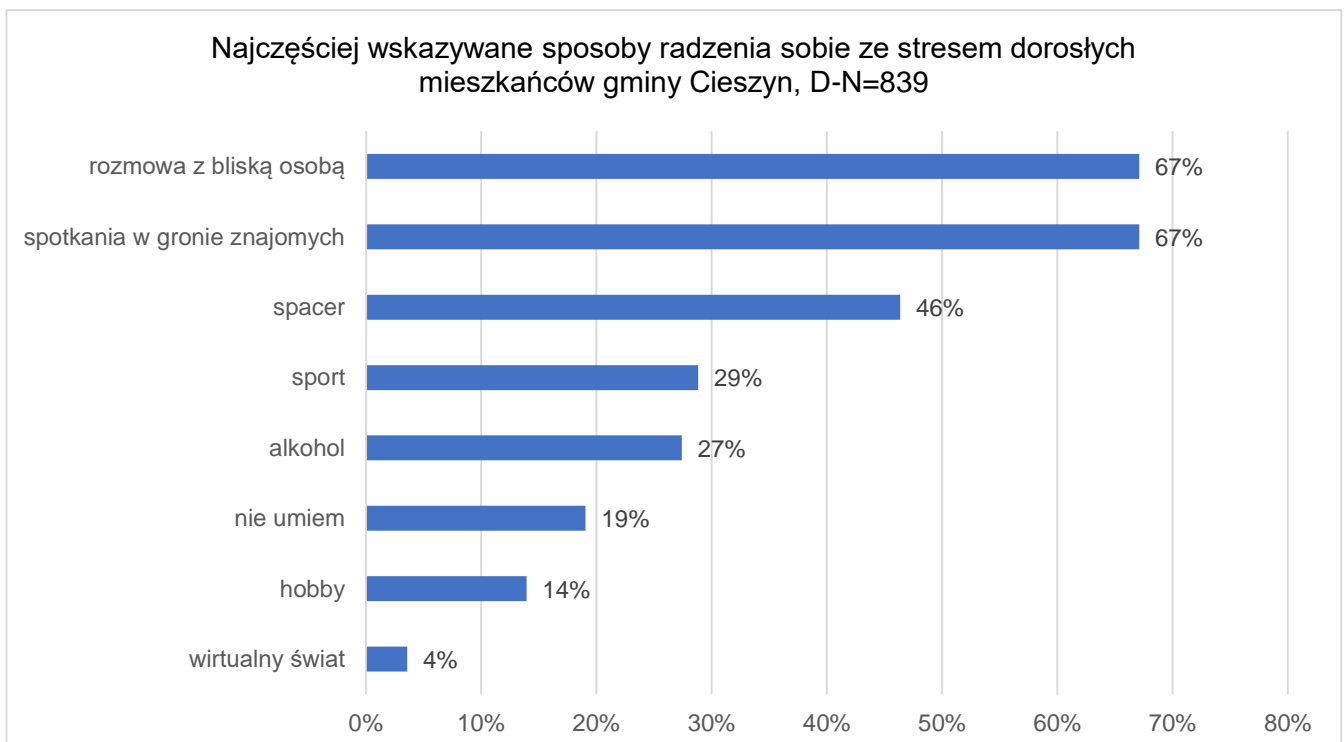
Wykres 19. Legalizacja narkotyków w opinii dorosłych mieszkańców gminy Cieszyn oraz uczniów gimnazjum

Zagrożenia – stres, przemoc

Stres i frustracja towarzyszą nam we współczesnym świecie coraz częściej. Uświadomienie sobie ich znaczenia ma wymiar zarówno auto - diagnostyczny, jak i pomocowy. Nieumiejętność radzenia sobie w sytuacjach długotrwałego stresu prowadzi do utrwalenia zachowań i nawyków niepożądanych społecznie i destrukcyjnych np. uzależnienia, przemoc, nieracjonalne zachowania konsumenckie, ucieczka w świat wirtualny. W związku z tym najczęstsze sposoby radzenia sobie ze stresem wskazane na poniższym wykresie ukazują pewne ogólne strategie przyjmowane przez badanych. Niepokojące są dane wskazujące, iż prawie co piąty badany (19%) nie potrafi radzić sobie ze stresem, 4% natomiast przyznaje, iż radzi sobie poprzez ucieczkę w świat wirtualny. Aż 27% badanych alkohol pomaga przezwyciężyć stres, co jest dosyć wysokim wskaźnikiem. Jednakże warto wskazać na pozytywne mechanizmy radzenia sobie ze stresem, które mogą występować równocześnie z innymi – mianowicie rozmowa z bliską osobą oraz spotkania w gronie znajomych – te strategie wskazywane były przez 67% badanych. Relacje z innymi są niezwykle ważne, ponieważ z jednej strony dają możliwość upustu nagromadzonych negatywnych emocji, a z drugiej stwarzają możliwość otrzymania wsparcia od innych. Innymi najczęściej wskazywanymi strategiami są kolejno aktywności: spacer 46%, sport 29%, a także hobby 14%.

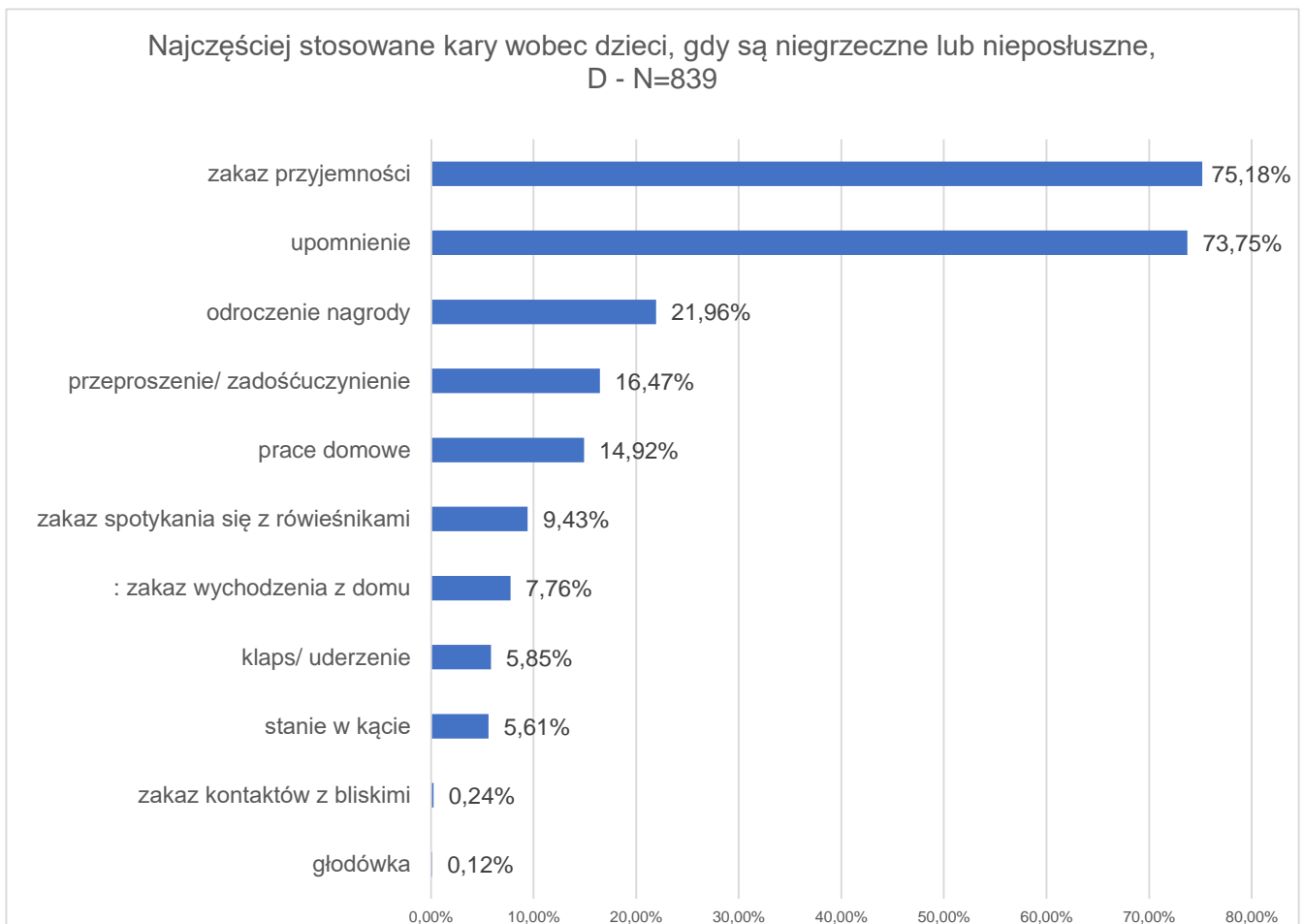
Wykres 20. Sposoby radzenia sobie ze stresem dorosłych mieszkańców gminy Cieszyn

Stosowanie kar oraz rozmów wychowawczych

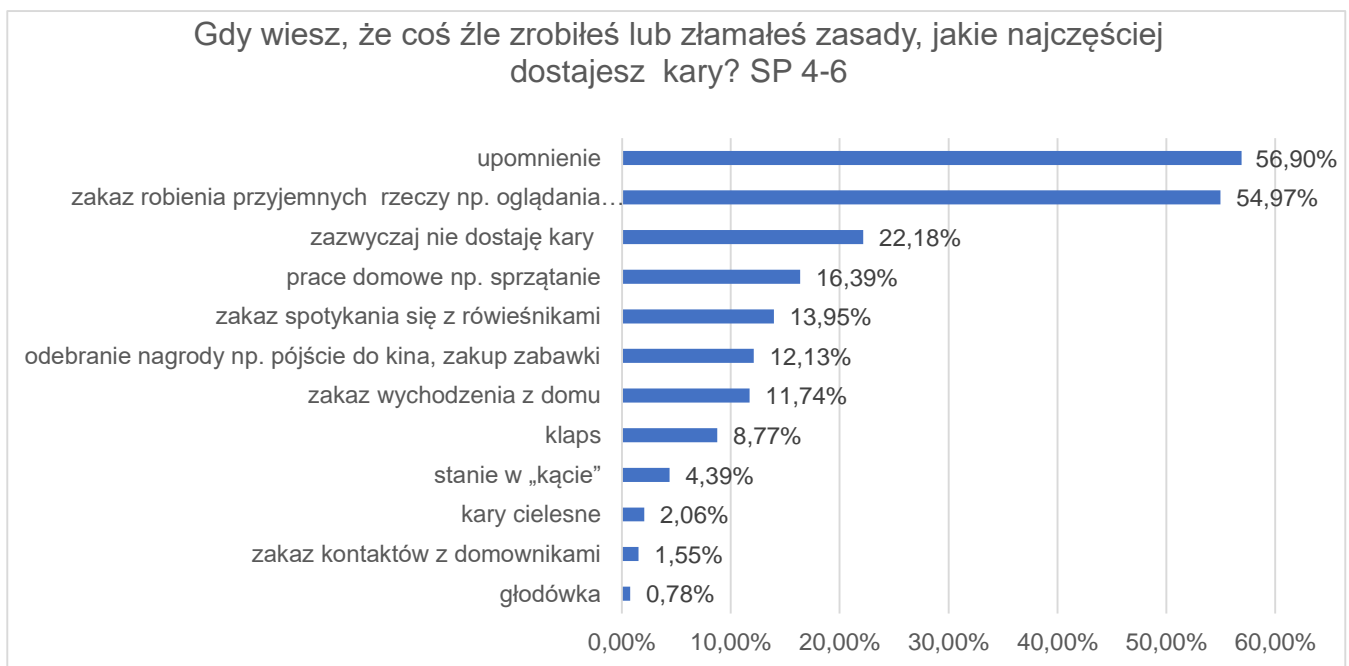
Sytuacje wychowawcze z jednej strony kształtują zakres przestrzegania norm społecznych i obyczajowych, wspomagają właściwą socjalizację, z drugiej strony stanowią przestrzeń do modelowania zachowania u dzieci poprzez stosowanie wzmocnień negatywnych – czyli kar. Ich forma ewoluowała na przestrzeni ostatniego stulecia i dziś nieakceptowalne jest naruszenie nietykalności cielesnej poprzez kary cielesne. W badaniach dorośli respondenci zgodnie przyznali, iż nie stosują kar cielesnych, aczkolwiek niektóre stosowane kary takie jak np. klaps – uderzenie, są jedną z takich form, którą preferuje 5,85% badanych osób. Także deklarowane są kary cielesnie uciążliwe przez 6,51% badanych. Zdecydowanie jednak przeważają kary oparte na odroczeniu - zakazie przyjemności, które stosuje 75,18%, jak również samo odroczenie nagrody, które stosuje 21,96% dorosłych. Prawie równie często stosowane są upomnienia – deklarowane przez 75,75% badanych. Pozostałe preferowane przez mieszkańców Cieszyna formy kar wychowawczych zaprezentowane zostały na poniższym wykresie nr 21.

Wykres 21. Najczęściej stosowane kary wychowawcze przez dorosłych mieszkańców gminy Cieszyn

Kary wychowawcze otrzymywane od rodziców i opiekunów, jak już zaznaczono stanowią ważne narzędzie w procesie wychowania. Percepcja tych działań wychowawczych przez uczniów szkół podstawowych (klas 4-6) jest równie ważna, ponieważ daje obraz świadomości otrzymywania kar, ich zakresu, uciążliwości. Ponad 20% uczniów przyznaje, iż nie otrzymuje kar, być może oddziaływania wychowawcze tak nie są nazywane, lub uczniowie faktycznie wykazują na tyle poprawne zachowania, iż takich oddziaływań nie doświadczają, lub skutecznie ich unikają. Uczniowie w znacznym stopniu potwierdzają deklaracje dorosłych co do form kar, zatem dominują takie zachowania dyscyplinujące jak: upomnienie – 59,90%, zakaz robienia przyjemnych rzeczy – 54,97%, dodatkowe prace domowe – 16,39%. Doświadczenia kar cielesnych obejmują tzw. „klaps” – doświadczany przez 8,77% uczniów, kary cielesne – doświadczane przez 2,06% uczniów, oraz w pojedynczych przypadkach stosowana wobec dzieci jest głodówka. Szczegółowe zestawienie uczniów SP 4-6 poniżej na wykresie nr 22.

Wykres 22. Najczęściej otrzymywane kary wychowawcze przez uczniów SP 4-6

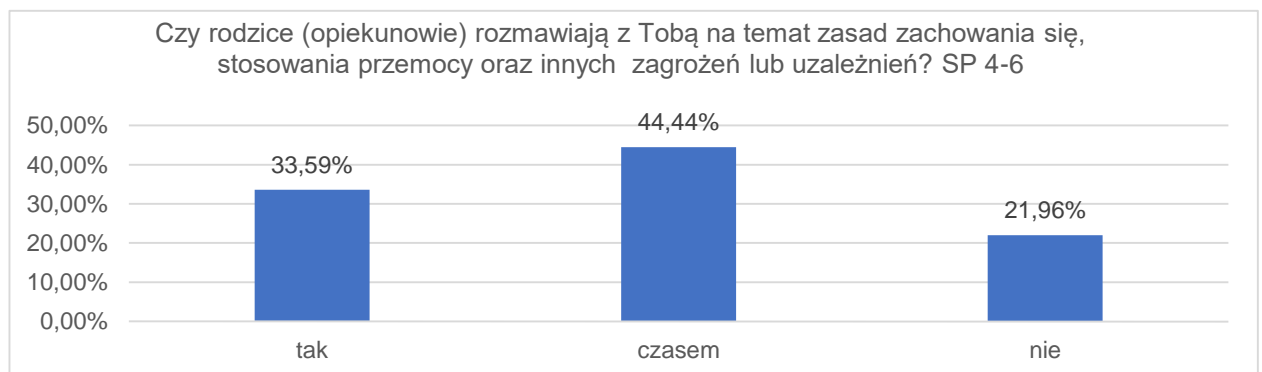

Z kolei mieszkańcy Cieszyna wykazują wysoki wskaźnik deklarowanej świadomości wychowawczej dotyczącej przekazu informacji o zagrożeniach społecznych własnym dzieciom – 92% badanych wskazuje, iż rozmawia z dziećmi na takie tematy, z czego 55% podejmuje rozmowę o zagrożeniach stosowanie do wieku dziecka – tabela poniżej.

Czy rozmawiasz z dziećmi o zagrożeniach i zachowaniach ryzykownych?	liczba	% z całości
tak	314	37%
tak, ale stosownie do wieku	457	55%
nie	67	8%
Σ D	N = 838	100%

Percepcja rozmów z rodzicami (opiekunami) uczniów szkół podstawowych klas 4-6 zdaje się potwierdzać, iż rozmowy wychowawcze i informujące są szeroką praktyką wychowawczą i profilaktyczną, mają one zazwyczaj charakter przestrzegający i chroniący, informacje na temat występowania takich oddziaływań wychowawczych znajdują się na poniższym wykresie nr 23. Środowisko rodzinne jest jednym z najważniejszych środowisk chroniących, dlatego ukształtowane przez nie nawyki, zasady postępowania zwłaszcza poprzez rozmowy wspierane innymi oddziaływaniami wychowawczymi w tym wieku odnoszą szczególnie pożądany efekt. W wieku dojrzewania już ocena opinii rodziców i opiekunów jest już mniej zdecydowanie bardziej zdystansowana, a jej siła mniejsza. Dlatego należy wspierać pedagogicznie rodziców ukazując na zakresy zjawisk niebezpiecznych i podpowiadać w jaki, przyjazny dla dziecka sposób mówić o sprawach trudnych, jest to ważne zadanie dla nauczycieli i pedagogów szkolnych.

Wykres 23. Informacje uczniów SP 4-6 na temat występowania rozmów wychowawczych i informacyjnych z rodzicami i opiekunami

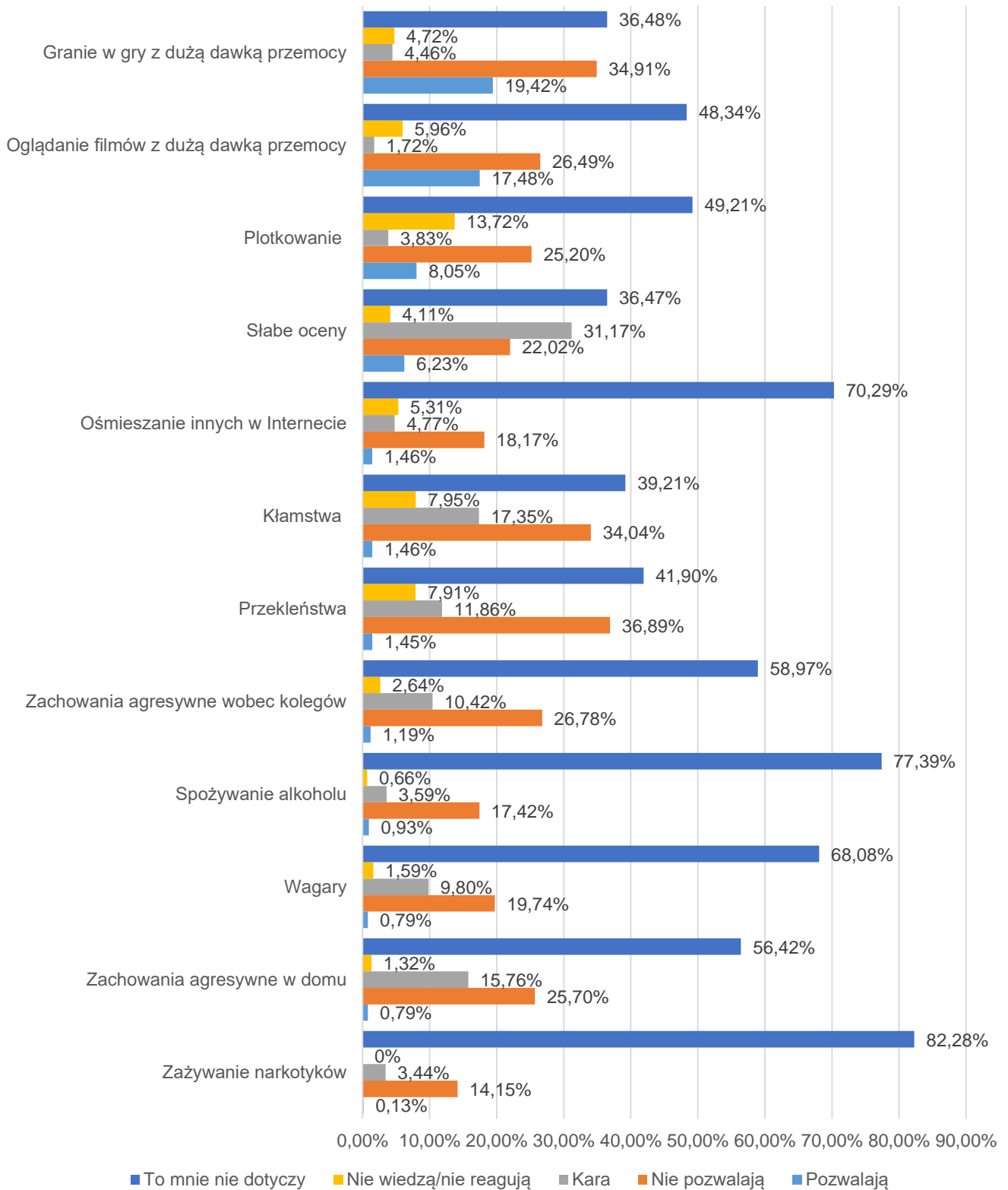

Faktyczną lub przypuszczalną reakcją rodziców/opiekunów na wybrane zachowania niewłaściwe wśród uczniów szkół podstawowych (klasy 4-6) przedstawia wykres nr 24. Warto zwrócić uwagę, iż w największym stopniu rodzice przyzwalają na granie w gry z dużą dawką

Zagrożenia – stres, przemoc

przemocy i oglądanie filmów zawierających takie sceny. Nie wiedzą lub nie reagują z kolei najczęściej na plotkowanie, kłamstwa i przekleństwa.

Wykres 24. Odpowiedzi uczniów SP 4-6, N=797, Jak zareagują rodzice na Twoje zachowanie w poniższych sytuacjach?

Zachowania agresywne

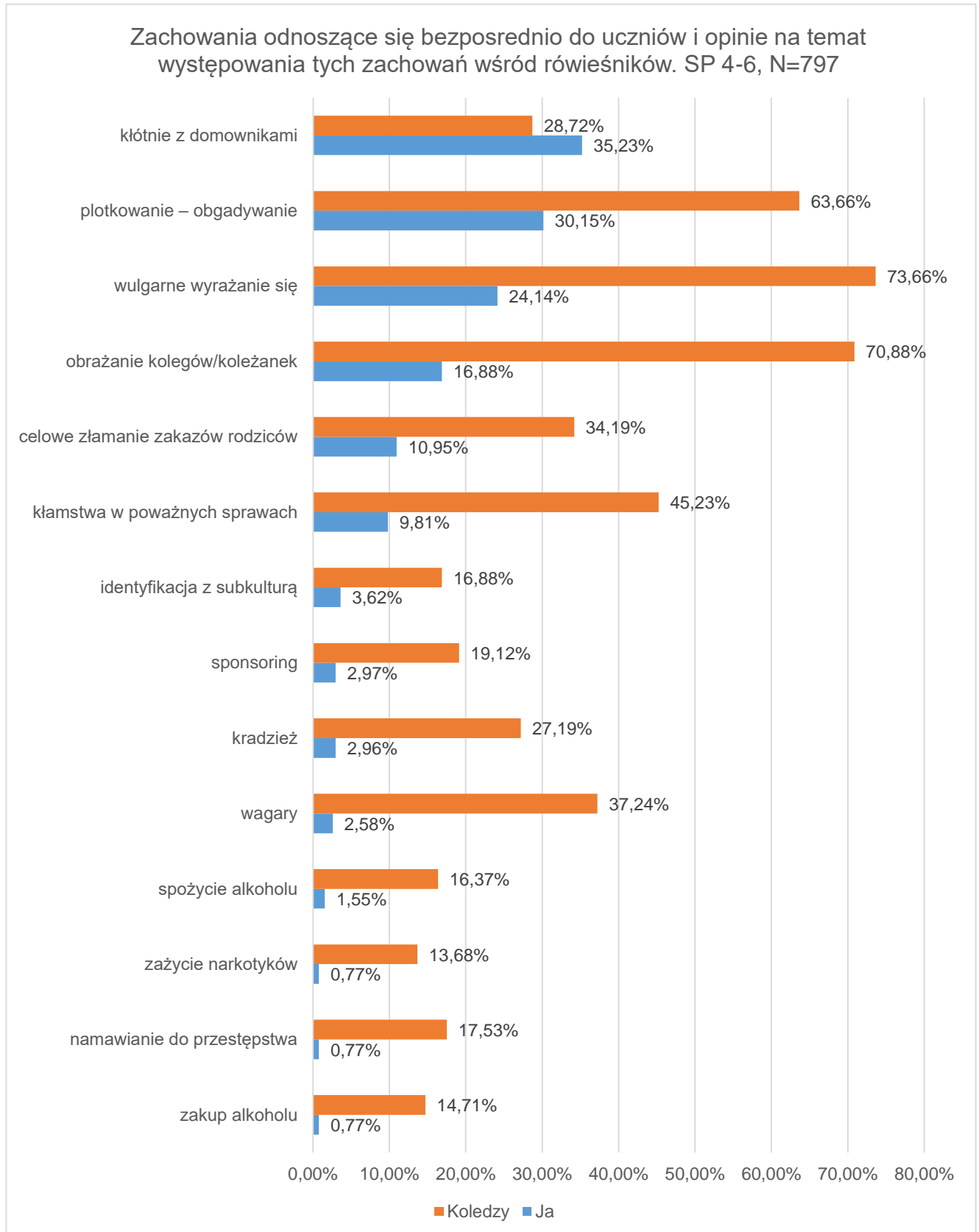
Emocje takie jak gniew i złość, strach są najczęstszą przyczyną zachowań agresywnych i niekontrolowanych. Ponad połowa dorosłych badanych mieszkańców Cieszyna ocenia, że potrafi panować nad gniewem – 55% respondentów, 43% jednak przyznaje, że nie zawsze potrafi radzić sobie z tymi emocjami, 2% stwierdza, że nie potrafi sobie z nim radzić.

O różne formy zachowań agresywnych i przejawów przemocy zapytani zostali uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów. Zadaniem ich było wskazać te zachowania, które obserwują na co dzień u własnych kolegów/rówieśników, a także przyznać, czy również takie zachowania zdarza się im osobiście. Na wstępie należy zauważyć, że świadomość występowania poszczególnych zachowań niewłaściwych w środowisku rówieśniczym nie należy oceniać jednoznacznie, jako skalę występowania zjawiska, a raczej jako wiedzę i są świadomość występowania ich w ogóle w doświadczeniach co dziennych.

Uczniowie szkół podstawowych najczęściej przyznają się do taki niewłaściwych zachowań jak: kłótnie z domownikami, plotkowanie/obgadywanie, wulgarnie zachowanie i obrażanie kolegów. Wśród uczniów gimnazjum sposoby agresywnego zachowania się i niewłaściwego zachowania w na pierwszym miejscu pokrywają się z deklaracjami młodszych uczniów, aczkolwiek prawie 20% deklaruje również pojawienie się takich własnych niewłaściwych zachowań jak: spożywanie alkoholu, wagary, kłamstwa w sprawach ważnych oraz celowe łamanie zakazów rodziców/dorosłych. Biorąc pod uwagę fakt, iż grupa rówieśnicza ma w tym wieku duży wpływ na modelowanie niewłaściwych zachowań i utwierdzanie co do powszechności ich występowania a w powiązaniu z wizją braku konsekwencji ze strony rodziców czy też szkoły, stanowi to obszar szczególnych obserwacji i profilaktyki ukierunkowanej na zasoby uczniów, a nie tylko na wzmacnianie zakazów.

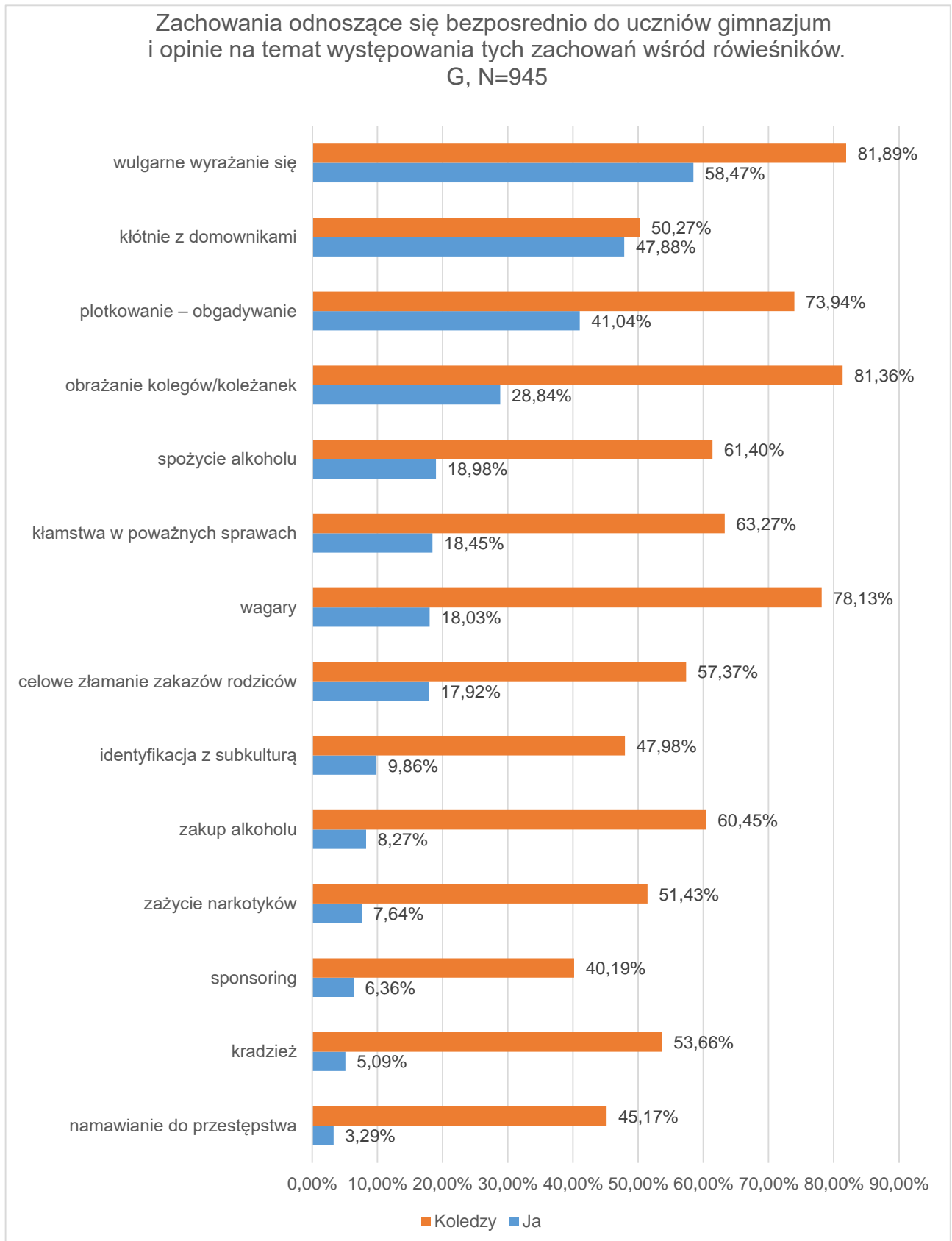
Najczęściej doświadczane i zauważane formy zachowań agresywnych w obydwu prezentowanych grupach uczniów wskazują na powszechność wulgarnego zachowania się, obrażania i plotkowania. Agresja werbalna dominuje i doświadczą jej bezpośrednio lub pośrednio większość uczniów. Nawyki formułowania wulgarnych sądów i uproszczeń, gdy stanowią one żywy język są szybko utrwalane zarówno w języku czynnym, jak i biernym. Nie tylko mają znaczenie na kształtowanie się kultury osobistej, ale też sposób komunikowania się z innymi, wulgaryzmy upraszają i obrażają, dlatego szczególnie problem ten powinien być na bieżąco omawiany. Szczegółowe zestawienie wypowiedzi zobrazowane zostało na wykresach 25 i 26.

Wykres 25. Informacje uczniów SP 4-6 na temat zachowań agresywnych i niepożądanych u siebie i rówieśników

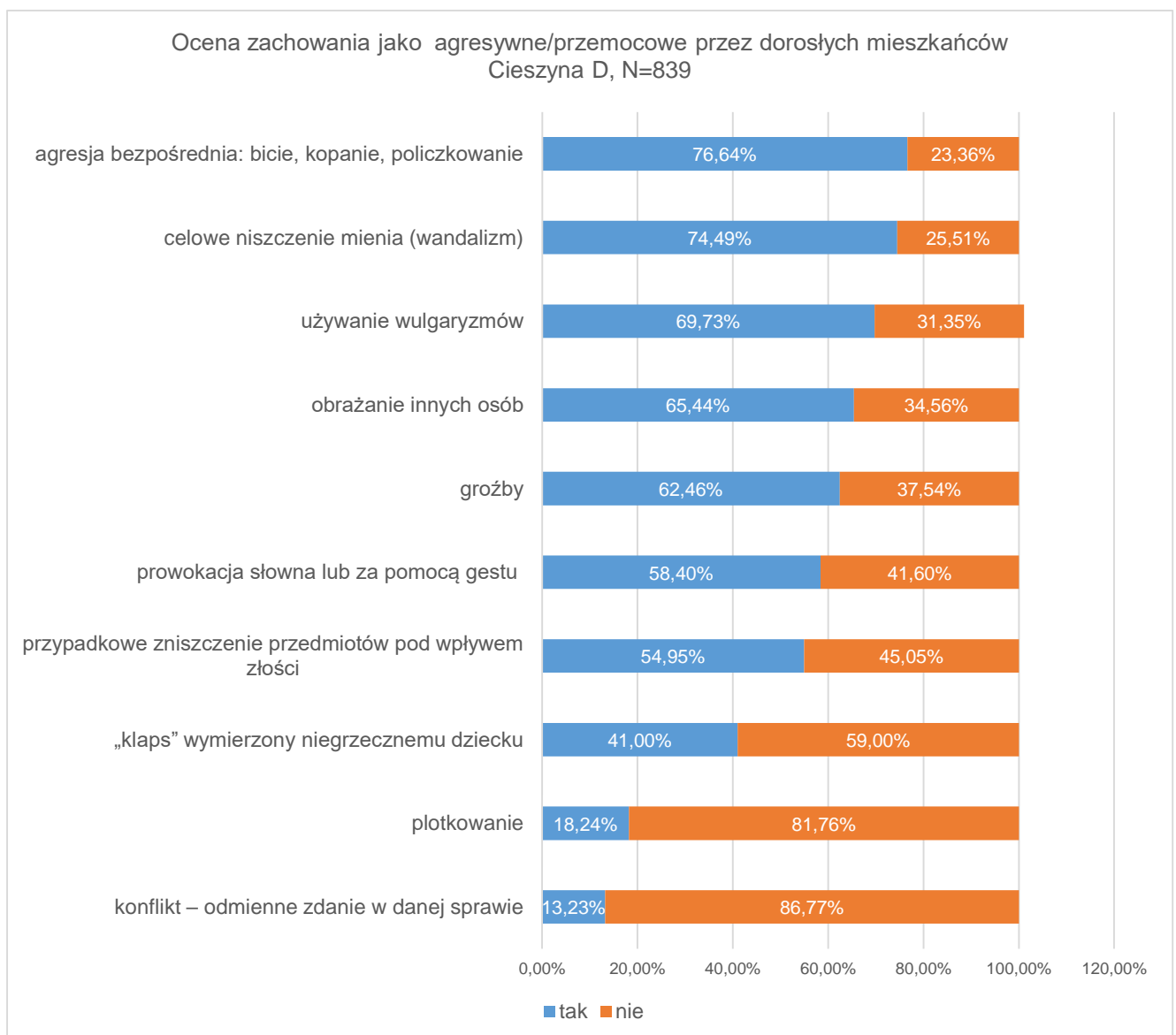
Wykres 26. Informacje uczniów gimnazjum na temat zachowań agresywnych i niepożądanych u siebie i rówieśników

Percepcja przemocy

Ocena danego zachowania jako nacechowanego przemocą lub noszącego znamiona agresji pozwala na określenie światopoglądu osób dorosłych co do granic akceptowalnego zachowania się własnego i innych, standardów zachowania się dzieci i młodzieży, a także granicy społecznej akceptacji i/lub potępienia. Poniżej na wykresie przedstawione zostały identyfikacje oceny wybranych zachowań jako agresywne/ nacechowane przemocą lub nie. Żadne z prezentacji nie zostało przez wszystkich respondentów zidentyfikowane jako jednoznacznie przemocowe i/lub agresywne. Najbardziej niejednoznaczne wydają się w badanej grupie prowokacje słowne lub za pomocą gestów, niszczenie przedmiotów przypadkowe, a także tzw. „klaps” wymierzony dziecku - 69% badanych nie uważa takie zachowanie za agresywne – dokładne opinie na poniższym wykresie nr 27.

Wykres 27. Ocena zachowań przez dorosłych mieszkańców gminy Cieszyn

Reakcja na przemoc i naruszanie norm społecznych i prawnych

W życiu codziennym jesteśmy świadkami różnych zdarzeń społecznych, reakcji negatywnych, działań łamiących prawa i nietykalność drugiego człowieka. Przemoc może przybierać formę pośrednią lub bezpośrednią, psychiczną, fizyczną, emocjonalną lub ekonomiczną.

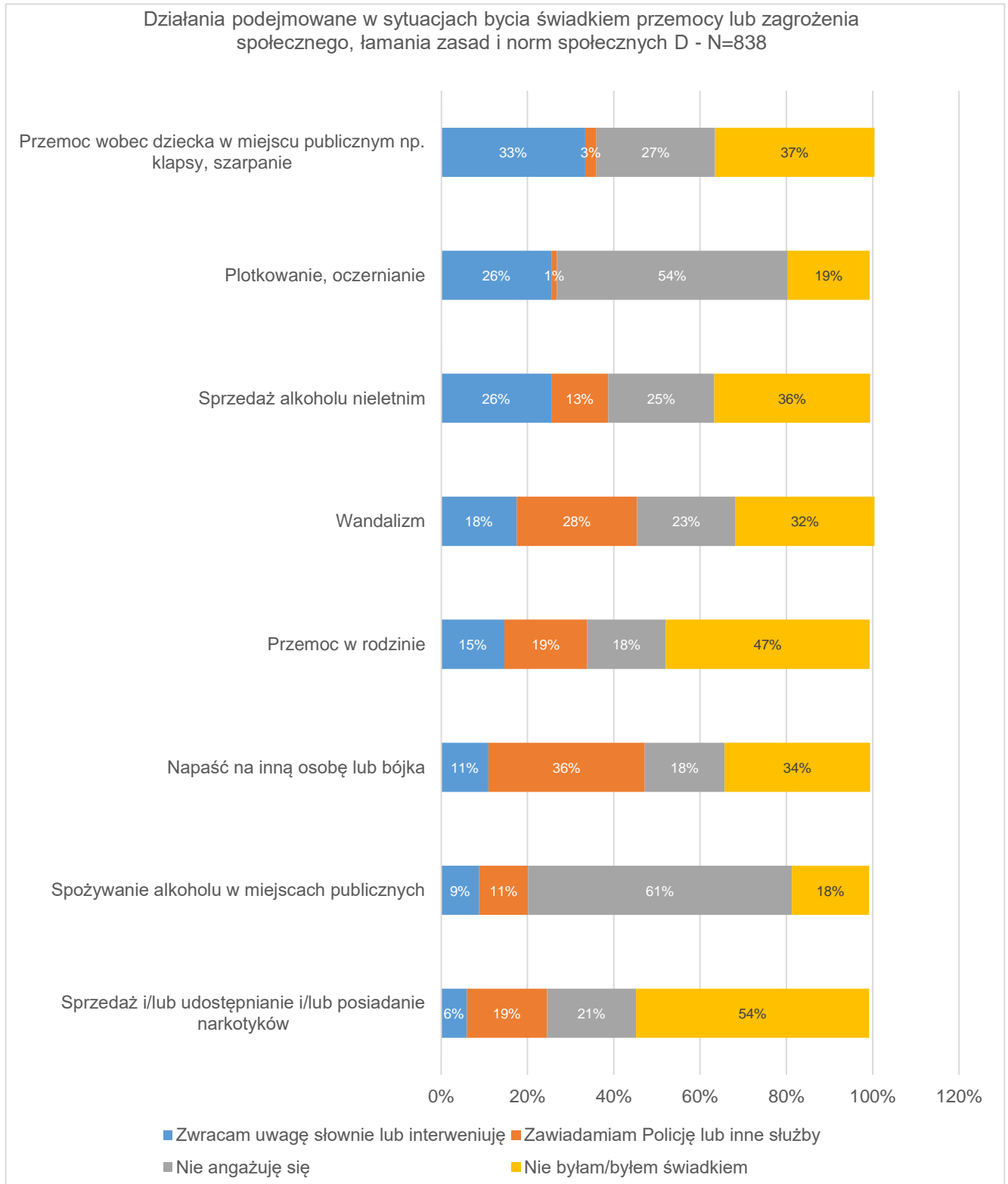
Na poniższym wykresie nr 28 zostały zestawione dane dotyczące sposobu reagowania na sytuacje powszechnie uznawane za agresywne, zagrażające, łamiące zasady społeczne i prawne. Dorośli mieszkańcy Cieszyna najczęściej zwracają uwagę słownie lub sami interweniują w przypadku bycia świadkiem przemocy wobec dziecka – 33% badanych deklaruje takie zachowanie, przy czym również jedna trzecia badanych nie angażuje się, a 37% nie była świadkiem takiego zdarzenia.

Najczęściej reagują respondenci w drugiej kolejności w przypadku plotkowania i oczerniania innych osób, jednakże wobec takiego zachowania 54% badanych pozostaje obojętnych. Równie często mieszkańcy Cieszyna reagują w przypadku stwierdzenia sprzedaży alkoholu nieletnim, a 13% stwierdzi, że o takim fakcie informuje służby mundurowe, jednak jedna czwarta badanych w takich przypadkach nie reaguje.

Organy ścigania najczęściej powiadamiane są w przypadku napaści, bójki – 36% wskazań przez badanych, wandalizmu – 28% wskazań przez badanych, przemocy w rodzinie – 19% wskazań badanych oraz sytuacjami związanymi z narkotykami – również 19% badanych deklaruje takie zachowanie. Najwięcej mieszkańców deklaruje bierność w sytuacjach bycia świadkiem publicznego alkoholizowania się – 61%, plotkowania/oczerniania – 54%, przemocy wobec dziecka – 27%, sprzedaży alkoholu nieletnim. Największy odsetek sytuacji, w których badani nie byli świadkami dotyczy kolejno: sytuacji związanych z narkotykami – 54%, przemocy w rodzinie – 47%, przemocy wobec dzieci – 37%, sprzedaży alkoholu niepełnoletnim – 36%, napaści-bójki – 34%, wandalizmu 32%, plotkowania-oczerniania – 19%, spożywania alkoholu w miejscach publicznych – 18%.

Zagrożenia – stres, przemoc

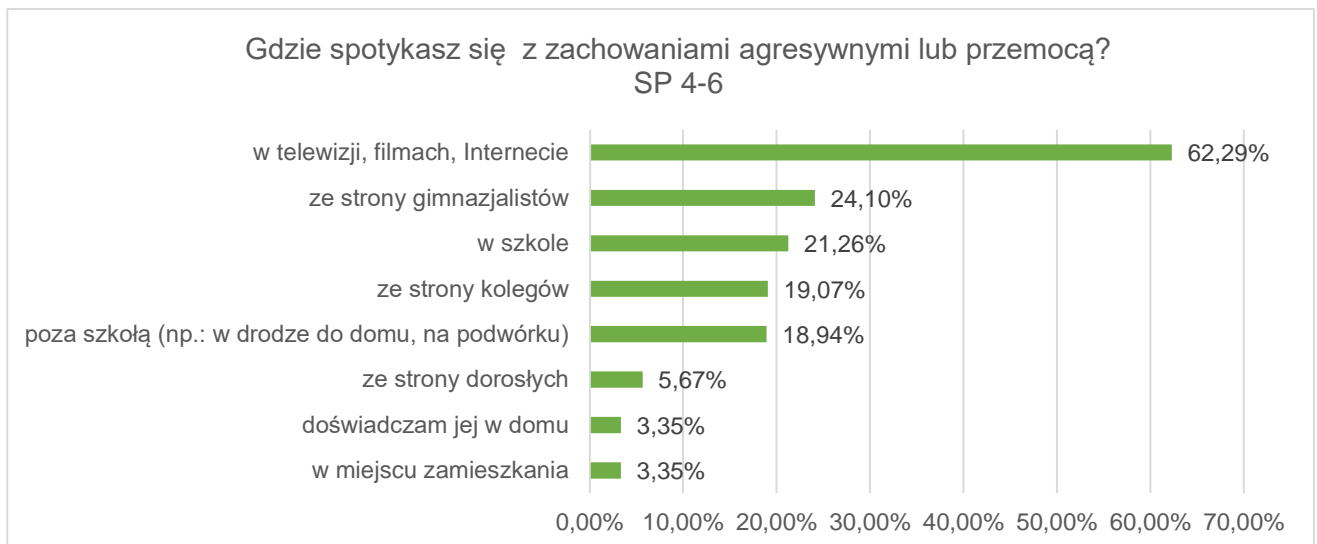
Wykres 27. Działania podejmowane przez dorosłych mieszkańców gminy Cieszyn w sytuacji bycia świadkiem przemocy i innych zagrożeń

Diagnoza i doświadczanie zjawiska przemocy

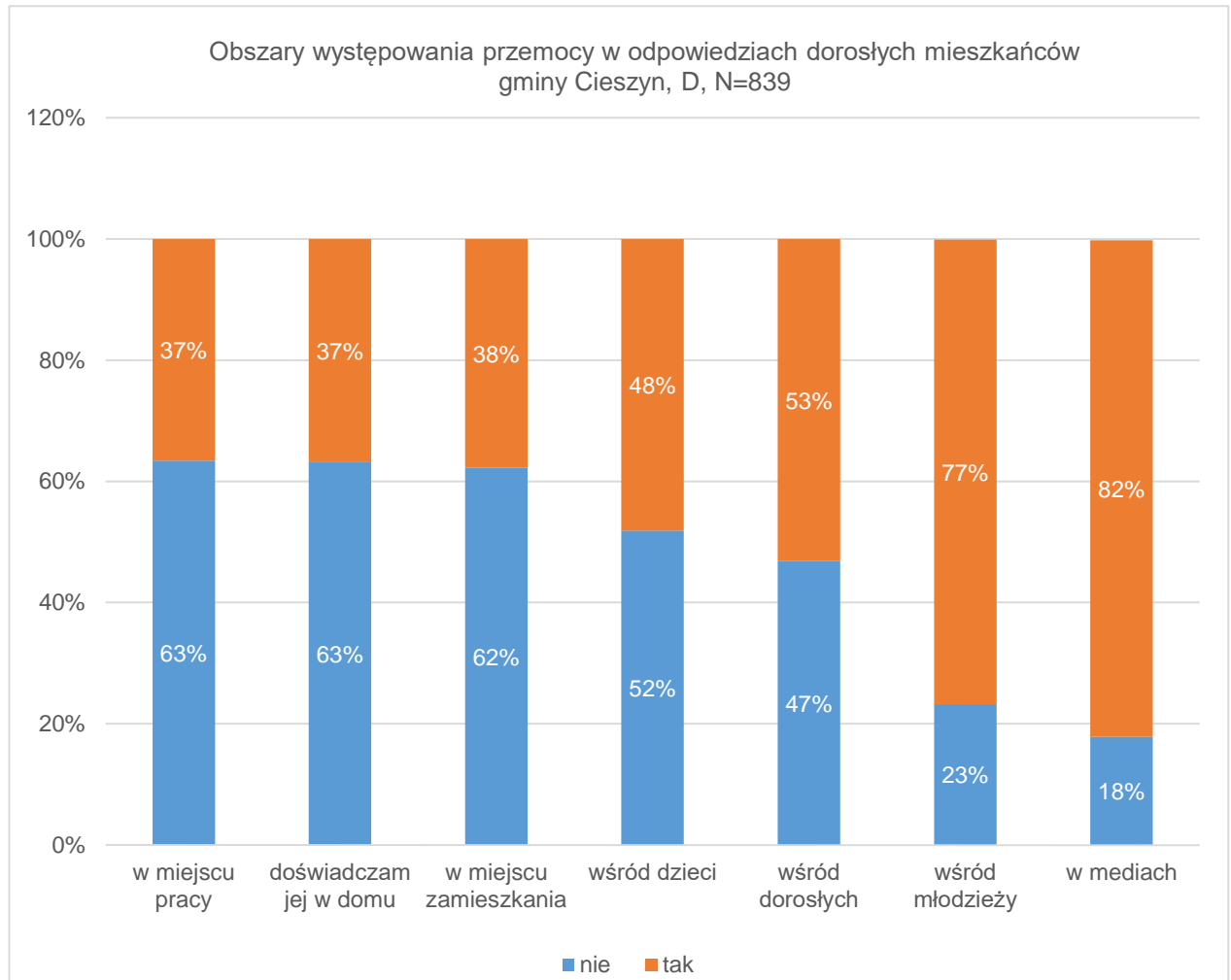
Kolejnym zadaniem zarówno uczniom, jak i dorosłym pytaniem było – *Gdzie spotykasz się z zachowaniami agresywnymi i przemocą?* - odpowiedzi na to pytanie obrazuje wykres nr 28. Uczniowie szkół podstawowych dostrzegają takie zachowania najczęściej w środkach masowego przekazu – telewizji, filmach, Internecie – 62,29% - ważne jest, że uczniowie potrafią dostrzec taką formę w tych przekazach. Natomiast kolejno wskazują na zachowania agresywne ze strony gimnazjalistów – 24,10%, w szkole 21,26%, ze strony kolegów 19,07% oraz poza szkołą 18,94%. Agresja rówieśnicza w percepcji około 20% uczniów nadal występuje. Z kolei ponad 3% ankietowanych uczniów doświadcza jej w domu i w miejscu zamieszkania.

Wykres 28. Obszary występowania agresji i przemocy w opinii uczniów SP 4-6

Również dorosłych ankietowanych zapytano gdzie najczęściej obserwują zjawisko przemocy – procentowy rozkład odpowiedzi w podanych obszarach życia, grupach wiekowych i środowiskach przedstawia poniższy wykres nr 29. Najwięcej wskazań uzyskały media, bo aż 82 %, kolejno zjawisko to w dużym stopniu obserwowane jest wśród młodzieży – 77%, u dorosłych 53% i 48% u dzieci. Niepokojące dane dotyczą wskazań na osobiste doświadczanie zjawiska przemocy w domu – 37% wskazań – oraz w miejscu zamieszkania i w pracy (choć w tych przypadkach nie dookreślono respondenta jako ofiary).

Wykres 29. Obszary występowania agresji i przemocy w opinii dorosłych mieszkańców gminy Cieszyn

Zagrożenia społeczne w Cieszynie

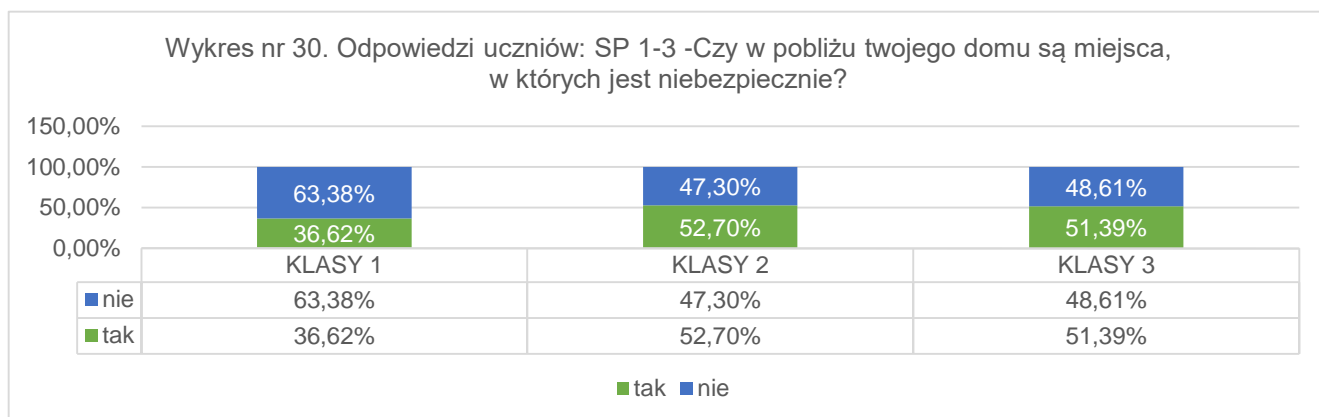
Zagrożenia społeczne w Cieszynie w opinii dorosłych mieszkańców, uczniów, profesjonalistów

Miejsca niebezpieczne w mieście Cieszyn oraz okolicach określone przez dorosłych ankietowanych (w tym profesjonalistów) pod względem grup społecznych, ze strony, których czuje się zagrożenie, są kojarzone z miejscami, w których najczęściej i najchętniej przebywa młodzież o różnych porach dnia i nocy (dyskoteki, kluby, ulice, parki) oraz miejsca kojarzone z występowaniem patologii społecznych - z uwagi na zamieszkiwanie ich przez osoby kojarzone z tzw. marginesem społecznym, lub o obniżonym statusie społecznym (parki, meliny, opuszczone budynki). Natomiast miejsca niebezpieczne w mieście Cieszyn oraz okolicach, są kojarzone przez ankietowanych uczniów z miejscami, w których najczęściej przebywają ich rówieśnicy, oraz młodzież (szkoła, boisko, parki, dyskoteki), a także osoby z tzw. marginesu społecznego, o obniżonym statusie społecznym (meliny, ulice, bary).

Pod względem organizacji przestrzennej miasta, są to miejsca usytuowane w okolicach centrum miasta – wąskie, słabo oświetlone nocą ulice, zaułki, a za dnia popularne miejsce spacerowe, rzadko uczęszczane okolice przygraniczne, ulice znajdujące się w bezpośredniej bliskości miejsc parków, miejsca nauki - szkoły, okolice sklepów monopolowych, okolice klubów, pubów, dyskotek, okolice przygraniczne, przy czym wskazanie tych miejsc jest powiązane bezpośrednio z porą dnia lub nocy, kiedy to zdaniem respondentów wzrasta prawdopodobieństwo wystąpienia zagrożenia.

Najczęściej wskazywane przez dorosłych badanych nazwy to: *ul. Głęboka, ul. Czarny Chodnik, ul. Sikorskiego, parking przy sklepie Kaufland, Lasek Miejski, Wzgórze Zamkowe, ZOR, granica, ogólnie szkoła, boiska, okolice sklepu Biedronka, ul. Frysztacka, okolice osiedli Liburnia oraz Banotówka.*

Również najmłodszy ankietowany uczniowie SP 1-3 wskazują, iż w pobliżu ich miejsca zamieszkania są miejsca niebezpieczne – dodać należy, iż świadomość niebezpieczeństwa dotyczy sytuacji niebezpiecznych z punktu widzenia dziecka, czyli też bezpieczeństwo ruchu drogowego itp.

Zagrożenia społeczne w Cieszynie

Problemy społeczne w opinii badanych

Poniżej przedstawiona została tabela zbiorcza ukazująca rangi ważności nadane przez dorosłych mieszkańców Cieszyna oraz uczniów szkół gimnazjalnych odnoszące się do najważniejszych problemów społecznych obserwowanych w najbliższym środowisku. Jako najbardziej poważne problemy dorośli mieszkańcy wskazują kolejno – problemy występujące w rodzinach, następnie powszechność palenia papierosów i tytoniu, kolejno jazda samochodem pod wpływem alkoholu i innych środków psychoaktywnych, przestępczość w miejscu zamieszkania oraz słaba kontrola i monitoring sprzedaży alkoholu nieletnim – ten ostatni problem otrzymał taką samą rangę w opinii uczniów gimnazjum. W tej drugiej grupie za najważniejszy problem w środowisku zamieszkania uważa się alkoholizm dorosłych, jazdę samochodem pod wpływem alkoholu i innych środków psychoaktywnych, przemoc i dostępność narkotyków oraz dopalaczy. Takie zestawienie rang problemów pozwala przypuszczać, iż wśród uczniowie gimnazjum są świadkami i/lub doświadczają nieco innej perspektywy problemu przemocy, mają szerszą wiedzę na temat dostępności nielegalnych środków psychoaktywnych, przy podobnej ocenie bardziej odległych problemów występujących w miejscu zamieszkania np. jazdy pod wpływem alkoholu czy sprzedaż alkoholu niepełnoletnim.

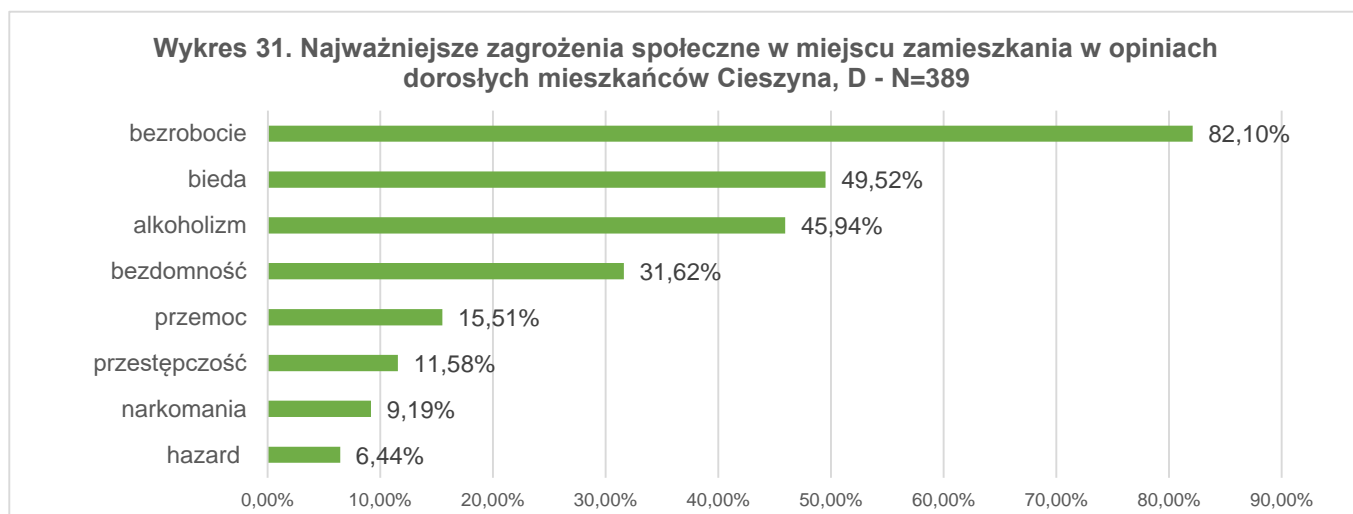
Dorośli mieszkańcy, D, N=839	ranga problemu 1 - najważniejsze, 9 - najmniej ważne
problemy w rodzinach	1
palenie papierosów i tytoniu	2
jazda samochodem pod wpływem środków odurzających	3
przestępczość	4
słaba kontrola i monitoring sprzedaży alkoholu nieletnim	5
alkoholizm	6
przemoc	7
dostępność narkotyków i dopalaczy	8
demoralizacja nieletnich	9
Uczniowie gimnazjum, G, N=945	ranga problemu 1 - najważniejsze, 9 - najmniej ważne
alkoholizm dorosłych	1
jazda samochodem pod wpływem środków odurzających	2
przemoc	3
dostępność narkotyków/ dopalaczy	4
słaba kontrola i monitoring sprzedaży alkoholu nieletnim	5
problemy w rodzinach	6
spożywanie alkoholu - rówieśnicy	7
palenie papierosów	8
złe zachowanie i przemoc rówieśników	9

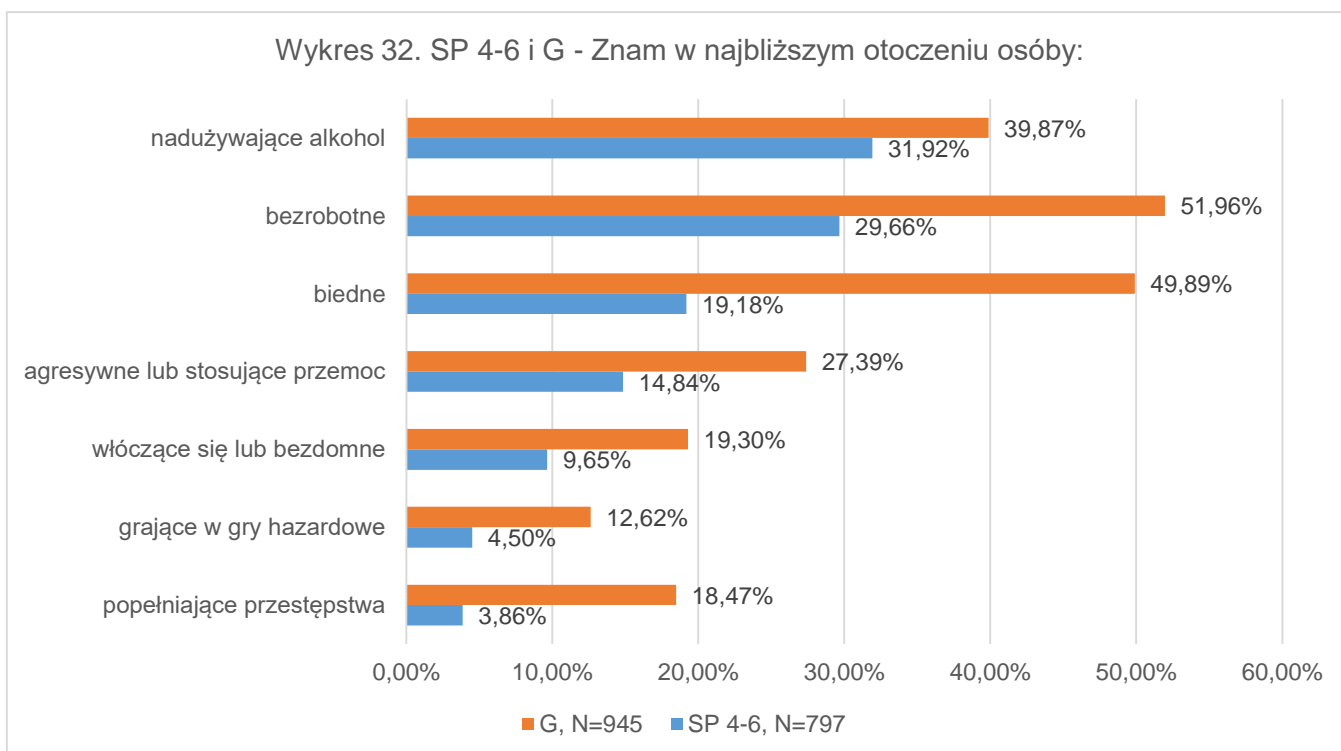
Zagrożenia społeczne w Cieszynie

Zagrożenia społeczne

Natomiast zagrożenia społeczne dostrzegane przez dorosłych respondentów zostały zobrazowana na poniższym wykresie nr 31. Najczęściej wskazywane było bezrobocie – 82,10% wskazań, kolejno bieda – 49,52% wskazań, a na trzecim miejscu alkoholizm – 45,95%. Prawie co dziesiąty badany mieszkaniec dostrzega zagrożenie przemocy i narkomani, dostrzegany jest również problem zagrożenia hazardem – 6% badanych na to zwróciło uwagę.

Z kolei uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów wskazywali na znajomość w swoim najbliższym otoczeniu osób, które borykają się z różnymi problemami – wykres nr 32 poniżej.

Podsumowanie i konieczne kierunki działań

Odnosząc się do sprawozdań, danych zastanych oraz wyników badań oraz danych uzyskanych od profesjonalistów należy stwierdzić, iż o ile sama skala zjawiska przemocy i uzależnień może wydawać się niska, to w społecznej percepcji duża część mieszkańców i/lub osób z najbliższego otoczenia ma problem (uświadomiony lub nie) z alkoholem, również odsetek osób doświadczających przemocy jest wysoki, jak również informacje na temat powszechności i dostępności narkotyków, zwłaszcza wśród nastolatków. Diagnoza społeczna nie bada bezpośrednio zjawiska a ma za zadanie ujawnienie opinii i własnych doświadczeń, co zazwyczaj możliwe jest w anonimowych badaniach ankietowych. Pozwala ta forma na wyrażanie faktycznych sądów i przyznanie do autentycznych zachowań. Średnie wskaźniki występowania problemów uzależnień i przemocy, nie wskazują jednoznacznie na wysoki poziom radzenia sobie mieszkańców gminy Cieszyn z sytuacjami trudnymi i własnymi preferencjami, ale jest to wynik działań wielu służb pomocowych i społecznych, do tego celu powołanych i podejmujących działania prewencyjne, pomocowe i interwencyjne, w szczególności mowa tu o: Policji, Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Cieszynie, Stowarzyszeniu Pomocy Wzajemnej „Być razem”, innych organizacjach i stowarzyszeniach oraz grupach AA, pedagogach i psychologach szkolnych, a także świetlicach środowiskowych i socjoterapeutycznych. Wspomniane tu instytucje i organizacje najczęściej pojawiają się również w relacjach ankietowanych dotyczących miejsc, do których mogą się zwrócić o pomoc w sytuacjach przemocy, uzależnień i kryzysów życiowych.

W zakresie konieczności kontynuacji dalszych lub podejmowania nowych działań zmierzających do zmniejszenia skali uzależnień i przemocy oraz innych zjawisk współtowarzyszących, skategoryzowano wnioski i postulaty profesjonalistów pracujących na terenie gminy Cieszyn w następujące grupy:

W zakresie profilaktyki:

- Organizacja ciekawych imprez dla dzieci i młodzieży w celu zagospodarowania ich wolnego czasu i budowania ich zasobów, rozwijania zainteresowań.
- Więcej zajęć profilaktycznych, warsztatowych dla dzieci i młodzieży na każdym etapie kształcenia.

Podsumowanie i konieczne kierunki działań

- Zwiększanie świadomości mieszkańców i sprzedawców, mających udział w sprzedaży alkoholu młodemu ludziom – wzmożenie kontroli i kar oraz organizowanie akcji prewencyjnych.
- Uświadamianie na temat skutków przemocy w rodzinie.
- Rozpropagowanie informacji o instytucji świadczącej pomoc – baza internetowa.
- Więcej grup AA, wspieranie trzeźwych alkoholików.
- Szkolenia dla dorosłych na temat narkotyków i dopalaczy.
- Szkolenia dla dorosłych, dzieci, młodzieży na temat odpowiedzialności prawnej – kształtowanie postaw obywatelskich.

W zakresie terapii:

- Bezpłatnie zwiększyć i ułatwić dostęp do fachowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej.
- Powołać należy grupy socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży, również z niepełnosprawnością intelektualną.

W zakresie kapitału społecznego instytucji pomagających:

- Większa współpraca z Policją czeską w sprawie dostępności do narkotyków oraz większe egzekwowanie w sprawie dostępności do artykułów promujących narkotyki (koszulki, gadżety z marihuaną).
- Wzmoczona kontrola przygraniczna, szczególnie w trakcie trwania festiwali i imprez w okresie wakacji.
- Zwiększenie liczby szkoleń dla profesjonalistów – szkolenia specjalistyczne i interdyscyplinarne w zakresie współpracy z innymi grupami zawodowo pomagającymi.
- Wspólna baza informacji w instytucjach i organizacjach gdzie i na jakich zasadach klienci mogą otrzymać pomoc na terenie miasta.
- Stworzenie większej ilości miejsc pracy dla specjalistów, aby w pełni realizować zadania strategii i programów profilaktycznych wśród dzieci, młodzieży i dorosłych.
- Umiar w nadawaniu nowych koncesji na alkohol lokalom gastronomicznym, sklepom.
- Usprawnienie działalności MOPS-u.

Podsumowanie i konieczne kierunki działań

- Zaktywizować organizacje religijne oraz Kościoły do większej aktywności w zakresie profilaktyki uzależnień, przemocy i przestępczości.

W zakresie powołania nowych instytucji:

- Powołanie ośrodka typu półotwartego i/lub zamkniętego dla młodzieży niedostosowanej społecznie.
- Mobilne biuro promocji o uzależnieniach - dostępne dla każdego mieszkańca.
- Powołanie poradni i oddziału leczenia i terapii uzależnień, też od substancji psychoaktywnych oraz innych form uzależnień np. hazardu.
- Powołanie świetlic socjoterapeutycznych, środowiskowych, klubów dla młodzieży.

W zakresie bezpieczeństwa:

- Video-monitoring parków i łasków miejskich, obrębów przejść granicznych.
- Wzmoczone patrole Policji we wskazanych niebezpiecznych miejscach – ul. Czarny Chodnik, ul. Głęboka i inne.
- Rewitalizacja zaniedbanych i opuszczonych miejsc, kontrola zabezpieczenia pustostanów.

Informacje o wykonawcy zleconych badań

Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie

Ul. Bielska 62, 43-400 Cieszyn

Tel. 33 8546100

Faks 33 85461101

www.weinoe.us.edu.pl

Zespół w składzie:

Prof. dr hab. Zenon Gajdzica

Dr Ilona Fajfer-Kruczek

Dr Sylwia Wrona

Mgr Anna Gaweł

Zespół Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie

Przygotowanie techniczne i logistyczne badań:

Ilona Fajfer-Kruczek

Sylwia Witek

Wolontariusze: studenci Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, wolontariusze Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie

Digitalizacja:

Ilona Fajfer-Kruczek

Magdalena Gawor

Joanna Rodziewicz

Wolontariusze – studenci Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Opracowanie statystyczne:

mgr Anna Siwy-Hudowska

Druk: Wydawnictwo „Arka” Cieszyn

Ul. Błogocka 28

43-400 Cieszyn